

Vastaanottaja

Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymä

Asiakirjatyyppi

Loppuraportti

Päivämäärä

08.02.2012

LOPPURAPORTTI

TAMPEREEN KAUPUNKISEUDUN YMPÄRISTÖ- TERVEYDENHUOLLON SEUTUYHTEISTYÖN MAHDOLLISUUKSIEN SELVITTÄMINEN

**LOPPURAPORTTI
TAMPEREEN KAUPUNKISEUDUN
YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON SEUTUYHTEISTYÖN
MAHDOLLISUUKSIEN SELVITTÄMINEN**

Päivämäärä **08/02/2012**
Laatija **Katri Haila, Henrik Pekkala, Hanna Koskela, Elina Auri**
Tarkastaja **Tuukka Salkoaho, Outi Lepistö**
Hyväksyjä **Tuukka Salkoaho**
Kuvaus **Tampereen kaupunkiseudun ympäristöterveydenhuollon seutuyhteistyön mahdollisuuksien selvitysraportti**

SISÄLTÖ

1.	Johdon tiivistelmä	1
2.	Toimeksiannon sisältö	5
2.1	Ympäristöterveydenhuollon kuvaus	5
2.2	Toimintaympäristön muutos	6
2.3	Selvityksen lähtökohdat ja tavoite	7
2.4	Selvityksen aineisto	8
3.	Kaupunkiseudun valvontayksiköiden nykytila	9
3.1	Toiminnan organisointi	9
3.2	Organisaatioiden suoritelmäärät	9
4.	Vaihtoehtoiset uudet toimintamallit	15
4.1	Palveluverkon kuvaus	15
4.2	Vaihtoehtoiset uudet toimintamallit	16
4.3	Yhteistyön tiivistäminen eläinlääkintähuollon osalta	18
5.	Vaihtoehtoisten toimintamallien vaikutusarviot	21
5.1	Taloudelliset arviot	21
5.2	Toiminnalliset hyödyt	28
5.3	Erilaisten hallintovaihtoehtojen tarkastelu	29
Liitteet		31
	Pirkkalan ympäristöterveydenhuolto (Pirteva)	31
	Tampereen ympäristöterveydenhuolto	36
	Kangasala-Oriveden ympäristöterveydenhuolto	41
	Selvityksen yhteydessä kuullut henkilöt	47
	Lista työpajaan osallistuneista henkilöistä	47

1. JOHDON TIIVISTELMÄ

Ympäristöterveydenhuoltoon kuuluu toimia, joilla pyritään varmistamaan elinympäristön terveellisyys ja turvallisuus. Ympäristöterveydenhuollon toimialaa säädellään tiukasti lainsäädännöllä sekä siihen liittyvällä valtakunnallisella ohjauksella, eikä kuntakohtaisia eroavaisuuksia toiminnassa tai asiakkaiden kohtelussa tulisi olla. Ympäristöterveydenhuollossa on yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma (2011–2014), jonka ovat laatineet hallinnonalojen välisenä yhteistyönä Elintarviketurvallisuusvirasto (Evira), Suomen ympäristökeskus (SYKE) ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira). Viimeaikaiset lainsäädännön muutokset ovat lisäksi tuoneet mukanaan ympäristöterveydenhuollolla mukanaan uusia velvoitteita ja vastuita, joiden osalta laajempi yhteistyö eri valvontayksiköiden välillä olisi kannattavaa. Muuttuva toimintaympäristö asettaakin entistä enemmän haasteita toiminnan yhdenmukaisille linjauksille sekä asiakkaisiin kohdistuvien tasapuolisten vaatimusten suhteen.

Vuonna 2010 toteutetussa Tampereen kaupunkiseutua koskevassa eläinlääkintähuollon selvitysraportissa nousi esiin tarve toimialan yhteistyö- ja organisointimahdollisuuksien lisäkartoitukseen. Selvitys kosketi kuitenkin vain eläinlääkintähuollon toimialaa, mutta tarve toimintojen yhdenmukaistamiselle koskettaa kuitenkin laajemmin koko ympäristöterveydenhuoltoa. Tässä selvitystyössä on Tampereen kuntayhtymän toimeksiannosta selvitetty mahdollisuuksia tiivistää Tampereen kaupunkiseudun ympäristöterveydenhuollon seutuyhteistyötä. Selvityksen keskeisenä tavoitteena oli tarkastella eri organisointivaihtoehtoja kaupunkiseututasoisen ympäristöterveydenhuollon yhteistyön lisäämiseksi. Selvityksessä on myös tarkasteltu eri vaihtoehtojen taloudellisia vaikutuksia. Taloudellisten vaikutusten tarkastelu oli toimeksiannossa rajattu reunaehtoihin, joiden mukaan toiminnan uudelleen organisoinnin ei tule lisätä merkittävästi alueen kuntien ympäristöterveydenhuollon kustannuksia pitkällä aikavälillä. Tiedonkeruu perustui eri sidosryhmien kuulemiseen, taloudellisten ja toiminnallisten tuloslaskelmien ja raporttien analysointiin sekä muun dokumenttiaineiston (muun muassa aikaisemmin tehdyt selvitykset) hyödyntämiseen. Selvityksen tiedonkeruun aikana kuultiin selvityksen kohteena olevien ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköiden johtoa ja muuta henkilöstöä sekä ulkopuolisia asiantuntijoita.

Tampereen kaupunkiseudulla toimii tällä hetkellä kolme erillistä ympäristöterveydenhuollon valvontayksikköä (Tampere, Pirteva, Kangasala-Orivesi), joiden välillä tehdään nykyisellään rajoitetussa määrin yhteistyötä ympäristöterveydenhuollon eri vastuu- ja painopistealueilla. Pirtevan ja Tampereen yksiköt ovat lähes yhtä suuria, kun tarkastellaan henkilöstömäärää, vuosikuluja sekä maksutuottoja. Vuonna 2011 Pirtevässä työskenteli 21 henkilöä, Tampereella 19 henkilöä ja Kangasala-Orivedellä 12. Arvio vuoden 2011 vuosikuluista oli Pirtevässä 1 287 940 euroa, Tampereella 1 176 000 euroa ja Kangasala-Oriveden osalta 768 398 euroa.

Kangasala-Orivedellä tehtiin vuonna 2010 keskimäärin noin 192 tarkastusta per tarkastaja, kun taas vastaava luku oli Tampereella keskimäärin 153 tarkastusta per tarkastaja ja Pirtevässä keskimäärin 121 tarkastusta per tarkastaja. Tarkastusten määrät eivät ole suoraan vertailukelpoisia, koska tarkastusten kohteet ja tarkastusten luonne vaihtelevat. Valvontayksiköt eivät ole saavuttaneet keskusviranomaisten asettamia palvelujen volyymiä koskevia suosituksia. On huomattava, että muuttuva lainsäädäntö lisänee entisestään ympäristöterveydenhuollon työtehtäviä ja velvollisuuksien määrää. Lisäksi Tampereen kaupunkiseudun kasvava väkiluku ja edelleen palveluiden kasvava tarve asettavat haasteita tulevaisuudessa.

Alla olevassa taulukossa on tiivistetysti esitetty selvityksen tekijöiden esittämät vaihtoehtoiset toimintamallit kaupunkiseudun ympäristöterveydenhuollon yhteistyön tiivistämiseksi. Tämän selvityksen perusteella esitetään, että Tampereen kaupunkiseutu tekee päätöksen valita joko tiivistetyn verkostomallin, joka ei edellytä suuria muutoksia, tai seudullisen mallin, joka edellyttää sekä keskitettyä johtoa että yhteistä suunnitelmaa ja seurantaa ympäristöterveydenhuollossa. Selvitystyön pohjalta esitämme joko Pirtevaa tiivistetyn verkostomallin koordinaattoriksi tai vaihtoehtoisen seudullisen toimintamallin johtoon. Pirtevässä on kokemusta kuntien yhteistoiminnasta ympäristöterveydenhuollon alalla. Lisäksi Pirteva on tehtyjen asiantuntijahaastatteluiden perusteella arvostettu esimerkki myös valtakunnallisesti.

Toimintamallien hallintovaihtoehtojen tarkasteluun ei tämän selvityksen yhteydessä voida ottaa yksityiskohtaisesti kantaa, sillä hallintovaihtoehtojen tarkastelu on ajankohtaista vasta siinä vaiheessa, kun päätös mahdollisesta etenemistavasta on tehty.

Eläinlääkintähuollon tunnuslukuja tarkasteltaessa tulee ottaa huomioon se, että Tampere hankkii suurimman osan eläinlääkintähuollon palveluista ostopalveluina. Pirtevan alueella on yksi eläinlääkäri suhteessa 490 neliökilometriin. Vastaavasti Kangasala-Oriveden alueella yksi eläinlääkäri on suhteessa 720 neliökilometriin. Pirtevan ja Kangasala-Oriveden maaseutupainotteisuus käy ilmi valvontayksiköissä toteutettujen suurelaimiin kohdistuvien eläinlääkärikäyntien määrässä.

Yhteistyön tiivistämiseksi eläinlääkintähuollon osalta esitetään seuraavaa:

- Seudullisen yhteistyön tiivistäminen joko tiivistetyn verkostomallin tai seudullisen toimintamallin suuntaan tehostaa myös eläinlääkintähuollon toimintaa. Oleellista toiminnan tehostamisessa on se, eläinlääkintähuoltoa aletaan tarkastelemaan seudullisena kokonaisuutena eikä kuntien yksittäisenä toimintana. Toiminnan tehostamisen lähtökohtana tulee olla eläinlääkintähuollon eri osa-alueiden organisoinnin ja koordinaation vastuun delegointi yhdelle valvontayksikölle.
- Pieneläinpäivvystyksen osalta selvityksen tekijät suosittelevat toiminnan organisoinnin ja koordinaation vastuun siirtämistä Pirtevalle. Vastuun siirtäminen mahdollistaisi pieneläinpäivvystyksen organisoinnin vaihtoehtojen kaksi tai kolme mukaisesti.
- Pieneläinlääkintähuollon keskittämällä seudulliseen yhteisvastaanottoon ei saavutettaisi kovinkaan merkittäviä toiminnallisia ja taloudellisia hyötyjä. Nykymuotoiset pienet toimintayksiköt palvelevat keskitettyä vastaanottoa paremmin alueen asukkaita. Palveluverkon keskittämisestä saatavat taloudelliset hyödyt (tilakustannukset) ovat kokonaisuuden kannalta melko vähäisiä. Yhteisvastaanoton tuottamat hyödyt liittyvät pitkälti työyhteisön tiivistämisen ja resurssien tehokkaampaan allokointiin liittyviin tekijöihin. Yhteisvastaanotto tarjoaisi erityisesti uusille eläinlääkäreille paremmat lähtöedellytykset oman asiantuntemuksen kehittymisille. Selvityksen tekijöiden näkemyksen mukaan palveluverkon mittavaan keskittämiseen ei kaupunkiseudun alueella ole perusteluja, mutta yksittäisten ja jo nyt toisiaan lähellä toimivien yksiköiden yhdistämistä pilottiliuonteiseksi yhteisvastaanotoksi olisi syytä harkita. Käytännössä kysymyksen tulisivat tässä tapauksessa Nokian ja Ylöjärven toimipisteet.
- Selvityksen tekijöiden näkemyksen mukaan koko pieneläinlääkintähuollon yksityistämiseksi ei toistaiseksi löydy riittäviä toiminnallisia tai taloudellisia perusteita. Nykymuotoinen järjestelmä tarjoaa kunnille kustannustehokkaimman vaihtoehdon myös pieneläinlääkintähuollon toteuttamiseen. Lisäksi pieneläinlääkintähuollon yksityistäminen voisi vähentää alueella toimivien kunnallisten eläinlääkäreiden määrää, sillä se vähentäisi toiminnanharjoittajien tulonmuodostusmahdollisuuksia sekä vähentäisi työn monipuolisuutta ja houkuttelevuutta.
- Eläinlääkintähuollossa seudullisen toimintamallin valvontaeläinlääkärien yhteistyö tehostaisi yksilötyötä, vähentäisi työn kuormittavuutta sekä lisäisi eläinsuojelun ammattimaistumista. Eläinlääkintähuollossa osaamisen keskittäminen mahdollistaa myös tehokkaamman osaamisen jakamisen, mikä omalta osaltaan on myös rekrytointivaltti erityisesti nuoria eläinlääkäreitä palkattaessa, jotka arvostavat pitkälti työyhteisön tukea sekä osaamisen jakamisen kautta tapahtuvaa perehdyttämistä. Myös toimiva päivystysjärjestelmän on huomattu parantavan eläinlääkäreiden rekrytointeja eri alueille.

	Nykytila	Tiivistetty verkostomalli	Seudullinen toimintamalli
Johtaminen	Kolme valvontayksikköä, joissa itsenäinen johto. Ei yhteistä johtoa tai koordinaatiota. Nykyinen yhteistyö valvontayksiköiden välillä on satunnaista.	Ei selkeää muutosta johtamisessa. Nykyiset valvontayksiköt ja niiden nykyinen johto. Ei olisi yhtenäistä johtoa koko Tampereen kaupunkiseudulla. Muutos olisi yhteinen koordinaatio, joka edellyttää sopimusta koordinaation vastuista. Etuna on, että voidaan koordinaation avulla vahvistaa verkostoyhteistyötä. Sen sijaan ilman sopi-	Seudullinen johto: Tampereen kaupunkiseudun ympäristöterveydenhuollolla olisi yksi johtaja ja lisäksi eläinlääkintähuollon ja valvonnan vastualueilla omat johtajansa. Johto työskentelisi yhdessä toimipisteessä Pirtevas-Pirkkalan toimipisteessä tiedonkulun ja yhtenäisten toimintatapojen luomiseksi ja toimeenpanemiseksi. Valvonnan palveluverkko käsittäisi edelleen

		muspohjaa koordinaatiolla ei ole riittävästi valtaa ja vastuuta systemaattisen ja sopimus pohjaisen yhteistyön koordinoimiseksi. Koordinaation toimipisteeksi ehdotetaan Pirtevaa.	2-3 valvontayksikköä. (Esimerkiksi Tampereen ja Pirtevan valvontayksiköiden fuusiota voitaisiin harkita). Keskitetyn johdon myötä kaupunkiseudulla olisi yhtenäiset toimintamallit (ks. alempana mm. yhteinen tietojärjestelmä ja yhtenäiset lomakkeet).
Tarkastusten määrä	Koko Tampereen kaupunkiseudulla tehtiin yhteensä 4 904 tarkastusta vuonna 2010 (ks. lukumäärät edellä luvussa 3).	Pysyvät lähes samoina.	Mikäli kaikki valvontayksiköt toimisivat yhtenä hallinnollisena organisaationa, niin alueella olisi yhteensä nykyisten tietojen perusteella 33 valvontahenkilöä (ks. luku 3), mikä tarkoittaisi keskimäärin noin 149 tarkastusta per tarkastaja. Tämä tarkoittaisi Kangasala-Oriveden alueen tarkastajille tarkastusmäärien laskua, kun taas muiden osalta määriin tulisi selvä nousu. Toimintojen yhdistämisen seurauksena on todennäköistä, että toiminnallinen tehokkuus nousisi noin 5-10 %:lla. Tehokkuus nousisi esimerkiksi pienempien vastuualueiden, kuten kemikaalivalvonnan, yhdistämisen sekä vastuunjaon selkeyttämisen myötä. Tehokkuuden 5 % lisäys tarkoittaisi 156 tarkastusta per tarkastaja ja kokonaistarkastusten määrä nousisi lukuun 5 163. Tehokkuuden 10 % lisäys tarkoittaisi 164 tarkastusta per tarkastaja, jolloin kokonaistarkastusten määrä olisi 5 409. Nämä oletetut tarkastusmäärien nousut vaikuttavat melko maltillisilta, sillä tarkastusten määrät tarkastajaa kohden jäävät vielä huomattavasti alle Kangasala-Oriveden nykytilanteen.
Palveluverkko¹	Ks. kuva 2 edellä. Palveluverkko pysyy ennallaan.	Ei muutosta ks. kuva 2 edellä. Palveluverkon koordinaatiopisteeksi ehdotetaan Pirtevaa. Koordinaation myötä voidaan vahvistaa yhteistyötä erityisesti tietyillä vastuualueilla ja pyrkiä kokoamaan ympäristöterveydenhuollon tietoja kootusti.	Mahdollisuudet vuosittaisiin säästöihin palveluverkkoa karsimalla ovat varsin rajalliset (ks. tilakustannukset luvussa 5). Palveluverkon mahdollinen karsiminen edellyttäisi yksityiskohtaista selvitystä, jossa toimipisteittäin tarkasteltaisiin muun muassa asiakaskäyntien määrät, henkilöstön työmatkojen pituudet ja asiakaskäyntien matkojen kulut.

Eläinlääkintä- huolto	Nykyinen toimintamalli ja palveluverkko ks. luku 3 ja kuva 2 edellä.	Tiiviimpi ja sopimuspohjainen yhteistyö mahdollistaa erityisesti eläinlääkäripäivystyksen nykyistä tehokkaamman koordinaation ja tehokkaammat varamiesjärjestelyt. Pieneläinpäivystys voitaisiin hoitaa esimerkiksi klinikkarinki -muotoisen toimintana, jossa päivystysvastuut olisi jaettu tasapuolisesti kaupunkiseudun eläinlääkäreiden kesken. Tiiviimpi verkostoyhteistyö mahdollistaisi myös eläinlääkintähuollon ostopalveluiden hankkimisen koko seutukunnalle.	Eläinlääkintähuollon osalta seudullinen toimintamalli on mahdollista, mutta siitä saatava hyöty ei välttämättä ole yhtä suuri kuin valvontatoiminnoissa. Keskitetyn mallin avulla pystyttäisiin tehostamaan erityisesti päivystystä, sillä ratkaisut voitaisiin tehdä keskitetysti. Pieneläinpäivystyksen osalta vaihtoehtoja voisivat olla esimerkiksi toiminnon vastuuttaminen kokonaan yhden ison toimijan harteille tai toimintojen keskittäminen yhteen toimipisteeseen, johon hankittaisiin palvelutuottajia joko kunnan sisältä tai ulkopuolelta.
Muu infrastruktuuri kuten tietojärjestelmät, lomakkeet jne.	Infrastruktuuri pysyy ennallaan.	Pysyvät lähes samoina. Koordinaation myötä voidaan parantaa tilannetta, jotta voidaan koota ja seurata koko kaupunkiseudun ympäristöterveydenhuollon tietoja kootusti.	Yhteinen tietojärjestelmä, jolla kerätään ja seurataan ympäristöterveydenhuollon tietoja koko kaupunkiseudulla. Lisäksi yhtenäiset lomakkeet ovat käytössä koko kaupunkiseudulla. Yhteinen tietojärjestelmä ja yhtenäiset lomakkeet ovat välttämättömiä edellytyksiä sille, että koko kaupunkiseudun ympäristöterveydenhuolto toimii yhtenäisten toimintamallien mukaan. Yhteinen tietojärjestelmä vaatii osalta kuntia investointeja, mutta tiedon saatavuuden, tiedonkulun ja yhtenäisten toimintamallien myötä saavutetaan säästöjä.

2. TOIMEKSIANNON SISÄLTÖ

2.1 Ympäristöterveydenhuollon kuvaus

Mitä ympäristöterveydenhuolto on?

Ympäristöterveydenhuollon lakien ja niiden toimeenpanon valvonnan tavoitteena on ylläpitää ja edistää väestön terveyttä. Terveystoimintalain (Terveystoimintalaki 30.12.2010/1326 21 §) mukaan kunnan on järjestettävä ympäristöterveydenhuollon palvelut alueellaan sen mukaan, mitä ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta annetussa laissa (410/2009) säädetään. Ympäristöterveydenhuollosta säädetään terveydensuojelulaissa (763/1994), elintarvikelaissa (23/2006), kemikaalilaissa (744/1989), tupakkalaissa (693/1976), kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta annetussa laissa (75/2004) ja eläinlääkintähuoltolaissa (765/2009). Laki kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta 75/2004 on kumottu KuluttajaturvallisuusL:lla 920/2011, joka on voimassa 1.1.2012 alkaen.

Ympäristöterveydenhuoltoon² kuuluu toimia, joilla pyritään varmistamaan elinympäristön terveellisyys ja turvallisuus. Valvomalla lakien noudattamista ympäristöterveydenhuollossa varmistetaan, että elinympäristöön vaikuttava toiminta on suunniteltua, ja että toimintaa harjoitetaan turvallisesti. Ympäristöterveydenhuollon tehtäviä ovat terveydensuojelu-, tupakka-, kemikaali-, elintarvike- ja tuoteturvallisuusvalvonta sekä eläinlääkintähuolto ja eläinsuojelu. Lisäksi geenitekniikkaan ja säteilyturvallisuuteen liittyvät valvontatoimet sivuavat läheisesti ympäristöterveydenhuoltoa. Keskeisimpiä ympäristöterveydenhuollon tehtäviä ovat elintarvike-, talousvesi- ja asumisterveysvalvonta. Virkaeläinlääkäri on kunnan johtava eläinten hyvinvoinnista vastaava viranomaislainen.

Suomessa on ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma (2011–2014)³, jonka ovat laatineet Elintarviketurvallisuusvirasto (Evira), Suomen ympäristökeskus (SYKE) ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira). Valvontaohjelmalla ja sen sisältämillä toimialakohtaisilla valvontaohjelmilla varmistetaan terveydensuojelun, elintarvikkeiden, kemikaalien, tupakoinnin, kuluttajaturvallisuuden sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin riittävä valvonta. Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman tavoitteena on kehittää ja yhdenmukaistaa keskusvirastojen ohjausta kunnalle ja muille valvontaviranomaisille sekä lisätä ympäristöterveydenhuollon lakien edellyttämän valvonnan suunnitelmallisuutta, vaikuttavuutta ja laatua ohjaamalla viranomaisia valvontasuunnitelman laatimisessa, valvonnan järjestämisessä ja toteutuksessa. Kunnan valvontasuunnitelmaa⁴ tehtäessä otetaan huomioon ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma (2011–2014). Elintarvikelain (23/2006), kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta annetun lain (75/2004), terveydensuojelulain (763/1994), toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain (693/1976), lääkelain (395/1987) ja kemikaalilain (744/1989) mukaan kunnan on perittävä toiminnanharjoittajalta maksu hyväksymänsä valvontasuunnitelman mukaisista tarkastuksista, näytteenotosta ja tutkimuksista⁵. Myös kohteen hyväksyminen ja määräysten noudattamatta jättämiseen perustuva valvonta on maksullista. Maksut voivat olla enintään suoritteiden tuottamisesta aiheutuneiden kustannusten suuruisia ja näin ollen omakustannushintaiset.

---

² Lähde: www.valvira.fi

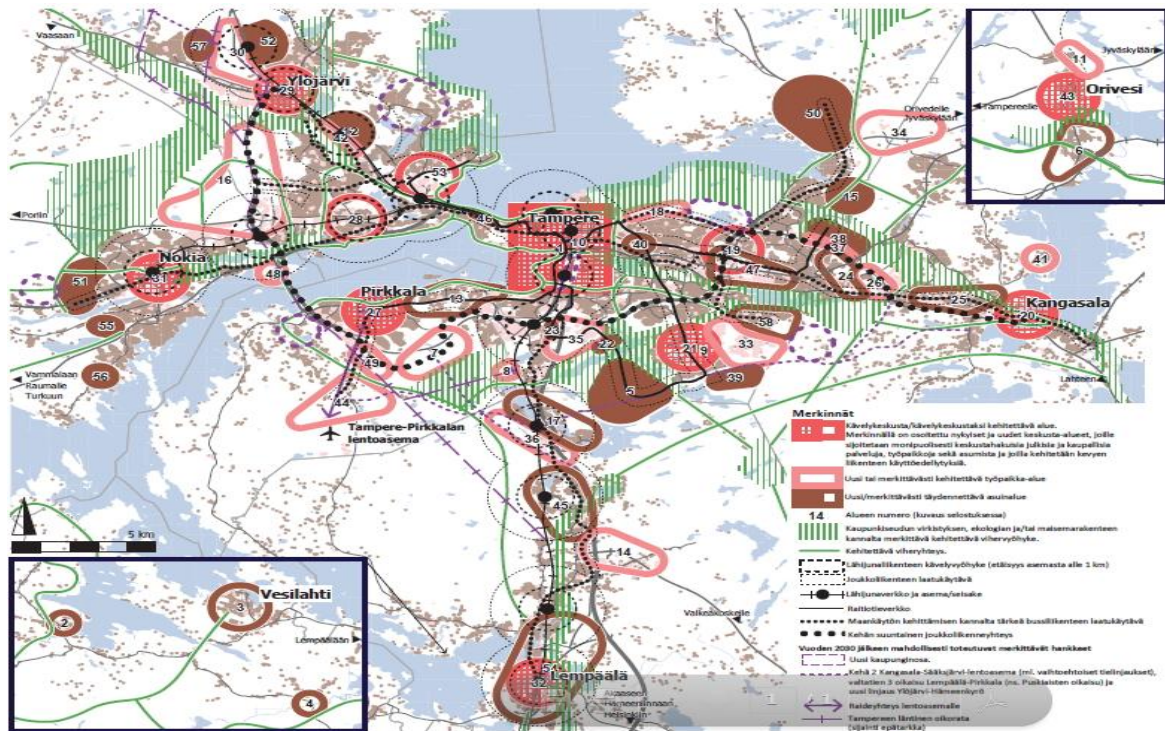
³http://www.valvira.fi/files/ymparistoterveydenhuollon_yhteinen_valvontaohjelma_paivitys_vuodelle_2012_22062011_lopullinen.pdf;
http://www.valvira.fi/ohjaus_ja_valvonta/ymparistoterveydenhuolto/ymparistoterveydenhuollon_laatuja_jarjestelma_-_terveydensuojelun_valvontaohjeisto;
http://www.valvira.fi/ohjaus_ja_valvonta/ymparistoterveydenhuolto/ymparistoterveydenhuollon_kohdetietojarjestelma_yhti

⁴ <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2006/20060665>

⁵ <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2006/20060665>

2.2 Toimintaympäristön muutos

Tampereen kaupunkiseutu on yksi Suomen nopeimmin kasvavista seutukunnista. Tällä hetkellä kaupunkiseudun alueen kahdeksan kunnan alueella asuu yhteensä yli 350.000 asukasta. Kaupunkiseudun vision mukaan alueella tulee arvioiden mukaan asumaan noin 430.000 asukasta vuoteen 2030 mennessä. Ennustettu voimakas väestömäärän lisääntyminen merkitsee kaupungistumisen kiihtymistä. Kuntalaisille suunnattuja palveluja tarvitaan tulevaisuudessa yhä enemmän ja palveluverkkojen suunnittelu ja tehokkuuden lisääminen muodostuvatkin entistä tärkeämmäksi. Väestömäärän kasvu muokkaa myös seudun elinkeinorakennetta ja lisää alueen yritysten (erityisesti pk-yritysten) määrää.

Kuvio 1: Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelma 2030

Kaupunkiseudun voimakas kasvu merkitsee väistämättä myös ympäristöterveydenhuollon palvelu- ja viranomais-toimenpiteiden kysynnän kasvua. Palvelu- ja elinkeinorakenteen uudistuminen lisää yleisen ympäristöterveydenhuollon osa-alueilla viranomaisvalvonnan ja neuvonnan määrän kasvua ja vastaavasti asukasmäärän kasvu lisää myös eläinlääkintähuollon kysyntää. Ympäristöterveydenhuollon resurssien määrä ei kuitenkaan voi noudattaa samaa suhdetta palvelukysynnän kasvun kanssa. Kuntasektorin heikko taloudellinen tilanne ja väestön demograafiset muutostekijät eivät juurikaan anna mahdollisuutta ympäristöterveydenhuollon resurssien kasvattamiseen. Näin ollen toiminnan tehostamisen on lähdeittävä pitkälti yhteistyökumppanuuksien rakentamisesta, toiminnan tehokkaammasta organisoinnista sekä olemassa olevien teknologisten ratkaisujen tehokkaammasta hyödyntämisestä.

Nykyiselläänkään kaupunkiseudun ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköt eivät pysty vastaamaan keskusviranomaisten asettamiin palvelujen volyyymiä koskeviin suosituksiin. Muuttuva lainsäädäntö on lisännyt ja lisäänee entisestään ympäristöterveydenhuollon työtehtäviä ja velvollisuuksien määrää. Toiminnan volyymi kasvaa ja lainsäädännöstä tulevat uudet velvoitteet pirstaloivat entisestään olemassa olevaa velvoitekenttää. Erityisesti yleisen ympäristöterveydenhuollon osa-alue on muodostunut uusien vaateiden myötä entistä kompleksisemmäksi kokonaisuudeksi, jossa yksittäisten tarkastajien on pystyttävä omaksumaan entistä monimutkaisempia ja syvällisempää osaamista vaativia velvoitesegmentejä.

2.3 Selvityksen lähtökohdat ja tavoite

Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymä tilasi tarjouskilpailun perusteella Ramboll Management Consultingilta selvityksen, jonka tarkoituksena on ollut selvittää mahdollisuuksia tiivistää Tampereen kaupunkiseudun ympäristöterveydenhuollon seutuyhteistyötä. Kaupunkiseudun alueella toimii tällä hetkellä kolme erillistä ympäristöterveydenhuollon valvontayksikköä, joiden välillä tehdään nykyisellään rajoitetussa määrin yhteistyötä ympäristöterveydenhuollon eri vastuu- ja painopistealueilla.

Nykymuotoisesta yhteistyöstä huolimatta hallinnolliset ja organisatoriset esteet eivät kuitenkaan tarjoa riittävästi mahdollisuuksia yhteistyön tiivistämiseen. Selvityksen tarjouspyynnössä todesankin, että pitkäjänteinen toiminnan linjaaminen, yhtenäisten toiminnallisten ja laadullisten tavoitteiden asettaminen sekä asiakkaiden yhdenvertainen palvelu kaupunkiseudulla ei ole mahdollista toiminnan jakaantuessa useaan erilliseen organisaatioon.

Ympäristöterveydenhuollon toimialaa säädellään tiukasti lainsäädännöllä sekä siihen liittyvällä valtakunnallisella ohjauksella, eikä kuntakohtaisia eroavaisuuksia toiminnassa tai asiakkaiden kohtelussa pitäisi olla. Viimeaikaiset lainsäädännön muutokset ovat lisäksi tuoneet mukanaan ympäristöterveydenhuollolla mukanaan uusia velvoitteita ja vastuita, jotka osaltaan pirstaloivat valvontaviranomaisten toiminnan substanssia ja näin ollen muodostava varsin kapeita erikoisosaamisalueita, joiden osalta laajempi yhteistyö eri valvontayksiköiden välillä olisi kannattavaa. Muuttuva toimintaympäristö asettaakin entistä enemmän haasteita toiminnan yhdenmukaisille linjauksille sekä asiakkaisiin kohdistuvien tasapuolisten vaatimusten suhteen.

Vuonna 2010 toteutetussa Tampereen kaupunkiseutua koskevassa eläinlääkintähuollon selvitysraportissa⁶ nousi esiin tarve toimialan yhteistyö- ja organisointimahdollisuuksien lisäkartoitukseen. Selvitys kosketi kuitenkin vain eläinlääkintähuollon toimialaa, mutta tarve toimintojen yhdenmukaistamiselle koskettaa kuitenkin laajemmin koko ympäristöterveydenhuoltoa. Tästä johtuen Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymä päätti syyskuussa 2010 toteuttaa vuoden 2011 aikana selvityksen koko ympäristöterveydenhuollon seudullisesta organisoinnista sekä yhteistyön tiivistämisen mahdollisuuksista.

Tässä selvityksessä onkin kartoitettu ympäristöterveydenhuollon yhteistyön mahdollisuuksia kokonaisuutena. Selvityksen keskeisenä tavoitteena on ollut tarkastella eri organisointivaihtoehtoja kaupunkiseututasoisen ympäristöterveydenhuollon yhteistyön lisäämiseksi. Selvityksessä on myös tarkasteltu eri vaihtoehtojen taloudellisia vaikutuksia. Taloudellisten vaikutusten tarkastelu on toimeksiannossa rajattu kuitenkin reunaehtoihin, joiden mukaan toiminnan uudelleen organisointi ei saa lisätä merkittävästi alueen kuntien ympäristöterveydenhuollon kustannuksia pitkällä aikavälillä.

Tiivistetysti tämän selvityksen tavoitteena on ollut laatia Tampereen kaupunkiseudun ympäristöterveydenhuollon seudullista yhteistyötä kehittävä malli, jossa on tarkasteltu seuraavia osakokonaisuuksia:

- Erilaiset yhteistyön toimintavaihtoehdot sekä näiden mukanaan tuomat edut ja haitat
- Erilaiset organisointivaihtoehdot edellä mainittujen yhteistyötoimintojen toteuttamiseksi
- Arviot erilaisten toiminta- ja organisointivaihtoehtojen taloudellisista ja toiminnallisista vaikutuksista

---

⁶ Selvitys Tampereen seudun eläinlääkintähuollon yhteistyömahdollisuuksista, Ilkka Alitalo, 30.7.2010

2.4 Selvityksen aineisto

Selvitystyön tiedonkeruu perustui laajalti eri sidosryhmien kuulemiseen, taloudellisten ja toiminnallisten tuloslaskelmien ja raporttien analysointiin sekä muun dokumenttiaineiston (muun muassa aikaisemmin tehdyt selvitykset) hyödyntämiseen. Selvityksen tiedonkeruun aikana on kuultu selvityksen kohteena olevien ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköiden johtoa ja muuta henkilöstöä sekä ulkopuolisia asiantuntijoita.

Syys- lokakuussa 2011 haastateltiin toimeksiannon nimissä yhteensä 11 henkilöä. Haastatellut henkilöt edustivat valvontayksikköjen johtoa sekä muita keskeisiä asiantuntijoita. Jokaisesta valvontayksiköstä haastateltiin yhteensä kolmea asiantuntijaa. Lisäksi haastatteluihin osallistui myös Valkeakosken kaupungin terveysvalvonnan johtaja. Selvityksen yhteydessä kuullut henkilöt määriteltiin yhdessä tilaajan ja selvityksen tekijän välisessä hankkeen käynnistyskokouksessa. Lista haastatelluista henkilöistä löytyy tämän selvitysraportin liitteistä.

Tampereen, Pirkkalan sekä Kangasala-Oriveden ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköiden henkilöstölle lähetettiin lokakuussa 2011 sähköinen kysely, jossa tiedusteltiin heidän näkemyksiään nykyisten toimintojen resursoinnista, ympäristöterveydenhuollon seutuyhteistyön nykytilasta sekä seutuyhteistyön mahdollisen tiivistämisen muodoista ja linjauksista. Kyselyyn vastasi määräaikaan mennessä yhteensä 37 henkilöstön edustajaa. Pirtevan osalta vastaajia oli yhteensä 18, Kangasala-Oriveden osalta 7 ja vastaavasti Tampereen ympäristöterveydenhuollon yksikön osalta 12. Kyselyn tuloksia on hyödynnetty osana selvitystyötä.

Tampereella järjestettiin selvitystyön yhteydessä (31.10.2011, Ramboll) kehittämistyöpaja, jossa käsiteltiin haastatteluissa ja sähköisissä kyselyissä kerättyjä henkilöstön näkemyksiä sekä muodostettiin kehitysehdotuksia ja näkemyksiä ympäristöterveydenhuollon seutuyhteistyön lisäämisestä. Työpajaan osallistui yhteensä 18 henkilöä, jotka edustivat selvityksen kohteena olevien valvontayksiköiden asiantuntijatasen henkilöstöä. Tarkempia tietoja työpajaan osallistuneista henkilöistä löytyy tämän raportin liitteistä. Työpajaan osallistuivat ulkopuolisina asiantuntijoina myös Suomen Eläinlääkäriliiton ja Eviran edustajat.

Selvityksen yhteydessä valvontayksiköiden johdolta kerättiin myös kattavasti taloudellisia ja toiminnallisia raportteja. Valvontayksikkökohtaisia suoritelmääriä, tunnuslukuja ja taloudellisia tietoja on kuvattu seuraavassa, valvontayksiköiden nykytilaa käsittelevässä luvussa. Jokaisen valvontayksikön osalta selvityksen tekijöiden käyttöön pyydettiin toimittamaan seuraavia tietoja:

Toiminnan organisointi

- Toiminta-alueen sijainti
- Toiminnan budjetointi (tuloslaskelma ja tase kolmelta edelliseltä vuodelta)
- Toiminnan johtamisen ja organisoinnin kuvaus
- Toiminnalle asetetut tavoitteet ja niiden toteutumisen raportointi
- Kuvaus laatu järjestelmästä
- Määritetyt maksutaksat ja niiden määräytymisperusteet
- Henkilöstön lukumäärä ja kuvaus henkilöstön koulutuksesta

Taloudelliset tiedot

- Tilakustannukset
- Tavaroiden ja palvelujen ostot
- Maksutuottotiedot

Organisaation / toiminnon suoritelmäärät ja vaikuttavuus

- Valvonta- ja asiakaskohteiden lukumäärät kohdetyypeittäin
- Kohdealueiden eläinmäärät ja eläinlääkäreiden potilastöiden suoritteet
- Asiakaspalvelun laatua kuvaavat tiedot (asiakastyytyväisyys)

Muut tiedot

- Käytössä olevat ATK-ohjelmat
- Laboratoriopalvelut
- Käytössä oleva lomakkeisto

3. KAUPUNKISEUDUN VALVONTAYKSIKÖIDEN NYKYTILA

Tässä luvussa on tarkasteltu tiivistetysti kaupunkiseudun nykyisten ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköiden nykytilaa erityisesti toiminnan organisoinnin sekä suoritemäärien osalta. Luvussa esitetyssä taulukoissa 1-3, on tiivistetysti koottu yhteen kunkin valvontayksikön keskeisiä suoritemääriä sekä niistä johdettuja tunnuslukuja. Keskeisiä valvontasuoritteiden tunnuslukuja on verrattu myös keskusviranomaisten asettamiin tavoitesuosituksiin.

Kunkin valvontayksikön osalta tehty laajemmat nykytilakuvaukset löytyvät tämän selvitysraportin liitteistä. Liitteenä olevissa nykytilakuvauksissa on valvontayksiköiden suoritteita, organisointumista sekä taloudellisia lukuja käsitelty seikkaperäisemmin.

3.1 Toiminnan organisointi

Verrattaessa kolmea valvontayksikköä keskenään, Pirtevan ja Tampereen yksiköt ovat suhteellisen samankokoisia, kun tarkastellaan henkilöstömäärää, vuosikuluja sekä maksutuottoja. Vuonna 2011 Pirtevässä työskentelee 21 henkilöä, Tampereella 19 henkilöä ja Kangasala-Orivedellä 12. Pirtevan arvio vuosikuluista vuodelle 2011 on yksiköiden suurin 1 287 940 euroa. Tampereella arvio vuoden 2011 kuluista on lähes yhtä suuri 1 176 000 euroa ja Kangasala-Oriveden osalta vastaava luku on 768 398 euroa. Kun vuosikulut suhteutettuna alueen asukasluukuun, saadaan suurin tunnusluku Kangasala-Orivesi-yksikön osalta 15,68 euroa/asukas, kun taas pienin Tampereen valvontayksikön osalta 5,52 euroa/asukas. Pirtevan osalta tunnusluku on näiden kahden välillä, 11,20 euroa/asukas.

Mikäli kaikkien valvontayksiköiden tämän hetkinen henkilökunta laskettaisiin yhteen, 52 henkilön henkilöstöjakauma olisi seuraavanlainen:

- Ympäristöterveyspäällikkö, terveysvalvonnan johtaja 2
- Kunnan eläinlääkäri 1
- Terveystarkastaja 23
- Ympäristöinsinööri 10
- Terveysinsinööri 1
- Eläinlääkäri 11
- Valvontaeläinlääkäri 1
- Toimisto-/Palvelusihteeri 3

Henkilöstön osalta tulee huomioida, että Kangasala-Oriveden yksikkö tullee vahvistumaan vuoden 2012 aikana valvontaeläinlääkärin resursseilla ja puolestaan Tampereen valvontayksiköstä kaupungineläinlääkäri jää eläkkeelle. 52 henkilöstä 33 tekee tarkastuksia ja 13 on eläinlääkäreitä ja kolme toimisto- ja palvelusihteeriä.

Jokaisen yksikön osalta asetetut tavoitteet on esitetty valvontasuunnitelmassa. Yksiköillä on käytössä myös laatu järjestelmät, jotka Pirtevan ja Tampereen osalta koostuvat laatukäsikirjasta, toimialakohtaisista menettelyohjeista sekä käytössä olevista lomakkeista. Kangasala-Oriveden laatu järjestelmää on räätälöity vanhoista malleista yksikön omaan käyttöön, eikä sitä ole sertifioitu.

Maksujen perustaksojen määräytymistavat vaihtelevat hieman yksiköittäin. Pirtevässä jokaiselle toimenpiteelle on määrätty kiinteä hinta, kun taas Tampereen ja Kangasala-Oriveden osalta tarkastusten perustaksa on 45 euroa ja maksu peritään käytetyn ajan perusteella. Maksut perustuvat valvonnasta, matkoista, tarkastuksesta ja näytteenotosta viranomaiselle aiheutuneiden kokonaiskustannusten määrään. Kangasala-Oriveden osalta näytteenotosta peritään 20 euron kerta-maksu.

3.2 Organisaatioiden suoritemäärät

Ympäristöterveydenhuollon valvontaa tarkasteltaessa suurin valvontakohteiden määrä on luonnollisesti Tampereella, jossa valvontakohteiden lukumäärä vuonna 2010 oli yhteensä 6 245 (+ vuonna 2011 kemikaalivalvonta 631). Pirtevässä vastaava luku oli 6 105 ja Kangasala-Orivedellä 1 793. Vuonna 2010 Pirtevan alueella tehtiin yhteensä 1 451 tarkastusta, Tampereen alueella 2 299 tarkastusta ja Kangasala-Orivedellä 1 154 tarkastusta. Elintarvikevalvonnan osalta tehtiin selkeästi eniten tarkastuksia Pirtevässä sekä Tampereella, kun taas Kangasala-Oriveden alueella tehtiin eniten tarkastuksia terveydensuojelunvalvonnan osalta vuonna 2010. Eviran/ Valtakunnallisen valvontaohjelman suosituksiin suhteutettuna Kangasala-Oriveden valvontayksikkö ylittää parhaiten suositustasoon, mutta jää silti jonkin verran suositusten alle.

Taulukko 1. VALVONTASUORITTEITA, Vuoden 2010 tunnuslukuja (koottu valvontasuunnitelmista ja tilinpäätöksistä)

Yksikkö	Valvonta- henkilöstö	Tarkastukset	Suunnitellut	Toteutuneet, suunnitellut	Toteutuneet, Ei- suunnitelmalliset	Tarkastukset yhteensä	Toteutuneiden tarkastusten osuus Evi- ran/keskus-viranomaisen suositus- tasoon verrattuna (%)	Tarkastuksia per tarkastaja (vuodes- sa)	Valvonta- kohteiden lkm
Pirteva	12	Elintarvikeval.	880	400	249	649	25,5%	108,166	1 979
		Terv.valv.	273	219	281	500	74,2%/134%	83,3	1076
		Kuluttajaturvallisuus	165	92	48	140	50,8%	46,6	2101
		Tupakkalain valv.	199	158		158	67,2%	14,36	807
		Kemikaalivalv.	11	4		4	8,8%/5,2%	4	142
Tampere	15	Elintarvikeval.	803	619	742	1361	18,7%	123,7	2 110
		Terv.valv.	228	204	311	515	34-50 %	128,75	1 339
		Kuluttajaturvallisuus	238	194	53	247	27 %	247	1604
		Tupakkalain valv.	174	127	49	176	25 %	176	1192
		Kemikaalivalv.	**	**	**	**	**		631 (v. 2011)
Kangasala- Orivesi *	6	Elintarvikeval.	408/132	170/76	170/19	340/95=435	41,6 %/ 57 %	108,75	712
		Terv.valv.	170/74	100/74	301/48	401/122=523	58,8 %/ 75 %	72,3	498
		Kuluttajaturvallisuus	93/48	28/37	2/19	30/56=86	30,1 %/ 61 %	43	374
		Tupakkalain valv.	0/0	0/0	60/46	60/46=106	-/ - %	53	175
		Kemikaalivalv.	*** (Kangasala) /3 (Orivesi- Juupajoki)	**/3	**/1	**/4=4	-/- %	4	34

* = Kangasala-Pälkäne-alue /Orivesi-Juupajoki-alue (erillisinä v. 2010)

** = ympäristönsuojelun vastuulla

HUOM! Kangasala: Tupakkalain valvonta alkoi vasta 2010 myyntilupien myöntämisen yhteydessä tehdyillä tarkastuksilla, joten niitä ei voitu suunnitella aiemmin.

Kun tarkastellaan valvontasuoritteita eri valvontayksiköiden osalta, huomataan, että elintarvikevalvonnan osalta kaikki yksiköt jäävät tavoitteistaan suunniteltujen ja toteutuneiden suunniteltujen tarkastusten osalta. Muiden tehtäväalojen osalta suunniteltujen ja toteutuneiden tarkastusten lukumäärät ovat lähempänä toisiaan. Myös Eviran asettamasta suositustasosta kaikki yksiköt jäävät jälkeä. Kangasala-Oriveden yksikkö pääsee lähimmäksi keskusviranomaisen suositustasoa. Erityisesti elintarvikevalvonnan osalta jäädyään huomattavasti alle suositustason Pirtevan ja Tampereen valvontayksiköiden osalta.

Tehtyjen tarkastusten määrä suhteessa valvontahenkilöstöön vaihtelee jonkin verran valvontayksiköittäin. Vuonna 2010 Pirtevan alueella tehtiin yhteensä 1 451 tarkastusta, mikä tarkoittaa noin 121 tarkastusta per tarkastaja. Tampereella vastaavat luvut olivat 2 299 tarkastusta ja noin 153 tarkastusta per tarkastaja. Kangasala-Orivedellä tehtiin vuonna 2010 1 154 tarkastusta, mikä on noin 192 tarkastusta per tarkastaja. Kangasala-Orivedellä yhtä tarkastajaa kohti olevien tarkastusten määrä on selvästi suurempi kuin muissa valvontayksiköissä. Suhteessa valvontakohteiden lukumäärään Kangasala-Oriveden alueella toteutettiin eniten tarkastuksia, valvontakohteita 1 793/ tarkastuksia 1154. Vastaavat luvut Pirtevan alueella oli valvontakohteita 6 105/ tarkastuksia 1 451 ja Tampereen alueella valvontakohteita 6 245/ tarkastuksia 2 299.

Koko Tampereen kaupunkiseudulla tehtiin siis yhteensä 4 904 tarkastusta vuonna 2010. Mikäli kaikki valvontayksiköt toimisivat yhtenä hallinnollisena organisaationa, niin alueella olisi 33 valvontahenkilöä, mikä tarkoittaisi noin 149 tarkastusta per tarkastaja. Tämä tarkoittaisi Kangasala-Oriveden alueen tarkastajille tarkastusmäärien laskua, kun taas muiden osalta määriin tulisi selvä nousu. Toimintojen yhdistämisen seurauksena on todennäköistä, että toiminnallinen tehokkuus nousisi noin 5-10 %:lla. Tehokkuuden nousu tulisi esimerkiksi pienempien vastuualueiden, kuten kemikaalivalvonnan, yhdistämisen sekä vastuunjaon selkeyttämisen myötä. 5 %:n tehokkuuden lisäys tarkoittaisi 156 tarkastusta per tarkastaja ja kokonaistarkastusten määrä nousisi 5 163 kappaleeseen. 10 %:n tehokkuuden lisäys tarkoittaisi 164 tarkastusta per tarkastaja ja kokonaistarkastusten määrän nousua 5 409 kappaleeseen. Nämä oletetut tarkastusmäärien nousut vaikuttavat melko maltillisilta, sillä jäävät vielä huomattavasti alle Kangasala-Oriveden nykytilanteen.

Kolme valvontayksikköä eroavat eläinlääkintähuollon eläinmäärien osalta huomattavasti toisistaan. Suurimman poikkeuksen tekee Tampere, jossa luonnollisestikin tuotantoeläinten määrä on huomattavasti pienempi kuin muissa yksiköissä. Tampereelle vuoden 2011 tunnuslukujen perusteella on noin 2 049 tuotantoeläintä, kun vastaava luku Pirtevan alueella on noin 17 884 ja Kangasala-Oriveden alueella noin 19 855 ja tähän lisätynä 745 523 siipikarjaa. Pieneläinten määrä on suurin Tampereen alueella, jossa niitä on 27 000, Pirtevan alueella 11 500 ja Kangasala-Oriveden alueella 6 080. Pieneläinten lukumäärä tarkasteltaessa Tampereella ja Kangasala-Oriveden valvontayksikössä pieneläimiä on saman verran suhteutettuna asukaslukuun (1/8 asukasta). Tätä harvempi lemmikkieläintiheys on Pirtevässä. Suurelaimista Pirtevan alueella on eniten nautakarjaa, sikoja, lampaita ja siipikarjaa. Kangasala-Oriveden alueella on puolestaan nautakarjaa ja siipikarjaa.

Taulukko 2. Tuotantoeläinten ja pieneläinten lukumäärät Tampereen kaupunkiseudulla 2011

Tuotantoeläinten ja pieneläinten lukumäärät vuonna 2011			
Yksikkö	Eläinlääkäreiden lkm.	Eläinten lkm.	
Pirteva	6	Naudat	10 284
		Siat	1 400
		Lampaat	1 500
		Vuohet	Ei tiet.
		Hevoset	> 700
		Siipikarj.	> 4 000
		Turkisel.	Ei tiet.
		Pieneläimet	11 500
Tampere	2 (ostopalvelut)	Naudat	937
		Siat	1
		Lampaat	10
		Vuohet	26
		Hevoset	847
		Siipikarj.	198
		Turkisel.	0
		Tarhattu riista	30
		Pieneläimet	27 000
Orivesi-Kangasala	4	Naudat	9 293
		Siat	9 764
		Lampaat	Ei tiet.
		Vuohet	0
		Hevoset	696
		Siipikarj.	745 523
		Turkisel.	0
		Tarhattu riista	100
		Porot	2
		Pieneläimet	6 080

Taulukko 3. Vuoden 2011 tunnuslukuja⁷

Yksikkö	Pinta-ala (km ²)	Eläinlääkärien lukumäärä	Tuotanto- eläinten lkm	Pieneläinten lkm	Eläinlääkärien potilaskäynnit, yhteensä v. 2010	Suureläimiin kohdistuneet potilaskäynnit	Pieneläinten potilaskäynnit, v.2010
Pirteva	2941	6	17 884	11 500 (1/10 asukasta)	9854	6539	3315
Tampere	690	2 virkaeläinlää- kärä, praktikoita 0 (ostopalvelut)	2 049	27 000 (1/8 asu- kasta)	6433	175	6258= 283 (Pirteva)+ 5975 (Tuhattajaka)
Kangasala- Orivesi	2885	4	19 855 + 745 523 siipi- karjaa	6 080 (1/8 asu- kasta)	10300	2300	8000

Eläinlääkintähuollon tunnuslukuja tarkasteltaessa tulee ottaa huomioon se, että Tampere hankkii suurimman osan eläinlääkintähuollon palveluista ostopalveluina. Pirtevan alueella on yksi eläinlääkäri suhteessa 490 neliökilometriin. Vastaavasti Kangasala-Oriveden alueella yksi eläinlääkäri on suhteessa 720 neliökilometriin. Pirtevan ja Kangasala-Oriveden maaseutupainotteisuus käy ilmi valvontayksiköissä toteutettujen suureläimiin kohdistuvien eläinlääkärikäyntien määrässä. Pirteva on ainoa yksikkö, jossa suureläimiin kohdistuneet hoitokäynnit ylittävät melkein puolella pieneläimien vastaanottokäynnit (66 % eläinlääkärien potilastoimista/hoitotoimista kohdistuu suureläimiin). Kangasala-Oriveden alueella tehdyt pieneläinten potilaskäyntien määrä vaikuttaa hyvin suurelta, sillä luku ylittää yli kahdella tuhannella alueen pieneläinten määrän. Tampereella puolestaan pieneläimet työllistävät huomattavasti, noin 97 % toimista kohdistuu pieneläimiin.

Pirtevan alueella yhdelle eläinlääkärille tulee noin 1 642 potilaskäyntiä vuodessa ja Kangasala-Oriveden alueella yhdelle eläinlääkärille tulee noin 2 575 potilaskäyntiä vuodessa. Näin laskettuna potilaskäyntien määrä vaikuttaa hyvin korkealta, mutta kun luvuista vähentää pieneläinkäynnit ja huomioi vain suureläimiin kohdistuneet käynnit, luvut ovat Pirtevan alueella 1090 ja Kangasala-Oriveden osalta 575 potilaskäyntiä vuodessa.

Jokaisella valvontayksiköllä on käytössään omat valvontakohderekisterinsä, joihin muilla yksiköillä ei ole käyttöoikeutta. Lisäksi kaikilla yksiköillä on käytössä valtakunnallinen kohdetietojärjestelmä KUTI1. Millään valvontayksiköllä ei ole omaa laboratoriota.

⁷ Koottu valvontayksiköiden resurssitarpeiden kartoitustiedostoista, Pirtevan eläinlääkintähuollon suunnitelmasta vuodelle 2011.

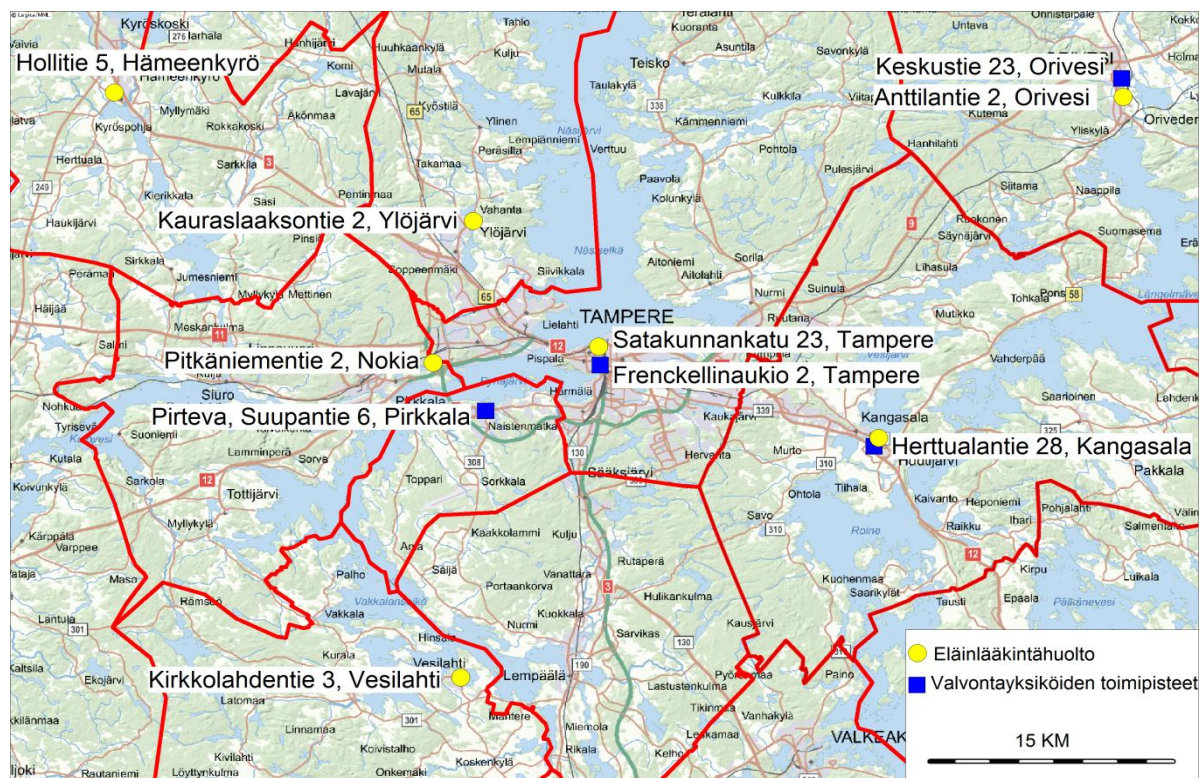
4. VAIHTOEHTOISET UUDET TOIMINTAMALLIT

Tässä luvussa on kuvattu Tampereen kaupunkiseudun ympäristöterveydenhuollon vaihtoehtoiset toimintamallit edellä esitetyn nykytila-analyysin ja palveluverkon kuvauksen (ks. luku 4.1) perusteella. Nykytilan rinnalla esitetään tiivistetty verkostomalli ja seudullinen toimintamalli. Jäljempänä seuraavassa kappaleessa on tarkemmin esitetty vaihtoehtojen taloudellisia ja toiminnallisia vaikutuksia.

Tämän selvityksen perusteella esitetään, että Tampereen kaupunkiseutu valitsee joko tiivistetyn verkostomallin, joka ei edellytä suuria muutoksia, tai seudullisen mallin, joka edellyttää sekä keskitettyä johtoa että yhteistä suunnitelmaa ja seuranta- ympäristöterveydenhuollossa. Selvitystyön pohjalta esitämme joko Pirtevaa tiivistetyn verkostomallin koordinaattoriksi tai vaihtoehtoisen keskitetyn toimintamallin johtoon. Pirtevässä on kokemusta kuntien yhteistoiminnasta ympäristöterveydenhuollon alalla. Lisäksi Pirtevä on tehtyjen asiantuntijahaastatteluiden perusteella arvostettu esimerkki yhteistoiminnasta myös valtakunnallisesti.

4.1 Palveluverkon kuvaus

Ympäristöterveysvalvonnan toimipisteiden tiivistämisen lähtökohtana tulee olla se, että valvontayksikön ja alueen valvontakohteiden väliset etäisyydet pysyvät kohtuullisina. Keskimääräiset ajomatkat kaupunkiseudun keskeltä reuna-alueiden taajamiin ovat parhaillaan noin 30-50 kilometriä ja vastaavasti keskimääräiset ajoajat noin 30-50 minuuttia. Alla olevaan Tampereen kaupunkiseutua kuvaavaan karttaan on koottu yhteen kolmen valvontayksikön hallinnoimat alueelliset eläinlääkintähuollon ja ympäristöterveysvalvonnan toimipisteet.⁸ Kuten kartasta ja sen sisältämästä mittakaavasta käy ilmi, ovat etäisyydet toimipisteiden välillä varsin pitkiä. Vesilahden ja Oriveden toimipisteiden välinen etäisyys on maanteitse noin 72 kilometriä (arvioitu ajoaika 1h 10 minuuttia). Vastaavasti Kangasalan ja Hämeenkyrön toimipisteiden välinen etäisyys on maanteitse noin 69 kilometriä (arvioitu ajoaika noin yksi tunti).

Kuvio 2. Tampereen kaupunkiseudun eläinlääkintähuollon ja valvontayksiköiden toimipisteet.

⁸ Satakunnankatu 23, Tampere on yksityisen palveluntarjoajan hallinnoima eläinlääkintähuollon toimipiste

Lähtökohtana mahdolliselle toimipisteiden yhdistämiselle tulee olla se, että valvontaa suorittava henkilöstö olisi mahdollisimman paljon suorittamassa valvonnan varsinaista substanssityötä kohdennetuilla painopisteillä ja alueilla. Kuten myöhemmin selvitysraportissa käsitelty taloudellisten vaikutusten tarkastelu osoittaa, potentiaaliset kustannussäästöt toimintojen tehostamiseksi tilakustannusten osalta ovat varsin marginaalisia toimintamenojen kokonaisvolyyymiin suhteutettuna.⁹ Kaupunkiseudun reuna-alueilla sijaitsevat toimipisteet (Orivesi, Vesilahti, Hämeenkyrö) eivät etäisen sijaintinsa puolesta tarjoa juurikaan mahdollisuuksia toimintojen tiivistämiseen - ellei yhteistyötä laajenneta kaupunkiseudun reuna-alueiden ulkopuolisiin kuntiin (kuten esimerkiksi Ikaalisten tai Valkeakosken suuntaan).

Erityisesti seudullinen toimintamalli edellyttää yhteistä tietojärjestelmää, jolla voidaan kerätä ja seurata ympäristöterveydenhuollon tietoja koko kaupunkiseudulla. Lisäksi valvontakohteiden ja mahdollisen seudullisten toimipisteiden välistä etäisyyttä voidaan kuroa umpeen rakentamalla tietotekniset järjestelyt siten, että valvontatyötä tekeville henkilöillä olisi mahdollisuus suorittaa valvontatyöhön kuuluva raportointi ja muut hallinnolliset toimet osin etätyönä.

4.2 Vaihtoehtoiset uudet toimintamallit

Selvityksen aineiston pohjalta voidaan esittää kaksi vaihtoehtoa Tampereen kaupunkiseudun ympäristöterveydenhuollon organisoimiseksi tulevaisuudessa: 1) seudullinen toimintamalli ja 2) tiivistetty verkostomalli. Seudullinen toimintamalli¹⁰ käsittää keskitetyn johdon ja yhtenäiset toimintamallit, mutta sisältäisi edelleen 2-3 valvontayksikköä. Seuraavassa on kuvattu tiivistetty verkostomalli ja ehdotettu seudullinen toimintamalli verrattuna nykytilaan.

Taulukko 4. Vaihtoehtoiset toimintamallit.

	Nykytila	Tiivistetty verkostomalli	Seudullinen toimintamalli
Johtaminen	Kolme valvontayksikköä, joissa itsenäinen johto. Ei yhteistä johtoa tai koordinaatiota. Nykyinen yhteistyö valvontayksiköiden välillä on satunnaista.	Ei selkeää muutosta johtamisessa. Nykyiset valvontayksiköt ja niiden nykyinen johto. Ei olisi yhtenäistä johtoa koko Tampereen kaupunkiseudulla. Muutos olisi yhteinen koordinaatio, joka edellyttää sopimusta koordinaation vastuista. Etuna on, että voidaan koordinaation avulla vahvistaa verkostoyhteistyötä. Sen sijaan ilman sopimus pohjaa koordinaatiolla ei ole riittävästi valtaa ja vastuuta systemaattisen ja sopimus pohjaisen yhteistyön koordinoimi-	Seudullinen johto: Tampereen kaupunkiseudun ympäristöterveydenhuollolla olisi yksi johtaja ja lisäksi eläinlääkintähuollon ja valvonnan vastuualueilla omat johtajansa. Johto työskentelisi yhdessä toimipisteessä Pirtevas-Pirkkalan toimipisteessä tiedonkulun ja yhtenäisten toimintatapojen luomiseksi ja toimeenpanemiseksi. Valvonnan palveluverkko käsittäisi edelleen 2-3 valvontayksikköä. (Esimerkiksi Tampereen ja Pirtevan valvontayksiköiden fuusiota voitaisiin harkita). Keskitetyn johdon

⁹ Jos esimerkiksi Tampereen kaupungin valvontayksikön henkilöstö sijoitettaisiin Pirkkalaan (nykyisiä Pirkkalan valvontayksikön tilakustannuksia vastaavaan toimitilaan), saavutettaisiin sillä vuositasolla ainoastaan noin 35 000 euron kustannussäästöt. Eläinlääkintähuollon palveluverkoston karsiminen toisi tilakustannusten osalta vuosittain vain noin 7000 - 10.000 euron vuosittaiset säästöt per lakkautettu yksikkö. Eläinlääkintähuollon toimipaikkojen osalta suurimmat tilakustannukset ovat Ylöjärvellä (10 149 € / vuosi) ja vastaavasti pienimmät Vesilahdessa (6 899 € / vuosi).

¹⁰ Suomessa ympäristöterveydenhuolto on organisoitu useilla eri paikkakunnilla kuntien välisenä yhteistyönä. Esimerkkeinä mainittakoon Porin seudun ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue (www.pori.fi/ymparistovirasto/ymparistoterveys.html), Eteläkärjen ympäristöterveys (www.symi.fi) ja Oulun seudun ympäristötoimi (www.ouka.fi/ymparisto/Hallinto/esittely.htm). Porin seudun ympäristöterveydenhuollon vastuualueen muodostavat Eurajoki, Harjavalta, Kokemäki, Luvia, Nakkila, Pori ja Ulvila. Vuoden 2011 alussa aloittanut yhteistoiminta-alue palvelee eläinlääkinnän ja terveysvalvonnan asioissa. Eteläkärjen ympäristöterveys, joka aloitti toimintansa 1.1.2011, hoitaa kunnallisten ympäristöterveysviranomaisten tehtäviä Hangossa, Inkoossa ja Raaseporissa. Oulun seudun ympäristötoimi on liikelaitos, joka jakautuu neljään toimintayksikköön: ympäristönsuojelu, ympäristöterveydenhuolto, elintarvike- ja ympäristölaboratorio ja eläinlääkintähuolto.

		seksi. Koordinaation toimipisteeksi ehdotetaan Pirtevaa.	myötä kaupunkiseudulla olisi yhtenäiset toimintamallit (ks. alempana mm. yhteinen tietojärjestelmä ja yhtenäiset lomakkeet).
Tarkastusten määrä	Koko Tampereen kaupunkiseudulla tehtiin yhteensä 4 904 tarkastusta vuonna 2010 (ks. lukumäärät edellä luvussa 3).	Pysyvät lähes samoina.	Mikäli kaikki valvontayksiköt toimisivat yhtenä hallinnollisena organisaationa, niin alueella olisi yhteensä nykyisten tietojen perusteella 33 valvontahenkilöä (ks. luku 3), mikä tarkoittaisi keskimäärin noin 149 tarkastusta per tarkastaja. Tämä tarkoittaisi Kangasala-Oriveden alueen tarkastajille tarkastusmäärien laskua, kun taas muiden osalta määriin tulisi selvä nousu. Toimintojen yhdistämisen seurauksena on todennäköistä, että toiminnallinen tehokkuus nousisi noin 5-10 %:lla. Tehokkuus nousisi esimerkiksi pienempien vastualueiden, kuten kemikalivalvonnan, yhdistämisen sekä vastuunjaon selkeyttämisen myötä. Tehokkuuden 5 % lisäys tarkoittaisi 156 tarkastusta per tarkastaja ja kokonaistarkastusten määrä nousisi lukuun 5 163. Tehokkuuden 10 % lisäys tarkoittaisi 164 tarkastusta per tarkastaja, jolloin kokonaistarkastusten määrä olisi 5 409. Nämä oletetut tarkastusmäärien nousut vaikuttavat melko maltillisilta, sillä tarkastusten määrät tarkastajaa kohden jäävät vielä huomattavasti alle Kangasala-Oriveden nykytilanteen.
Palveluverkko¹¹	Ks. kuva 2 edellä. Palveluverkko pysyy ennallaan.	Ei muutosta ks. kuva 2 edellä. Palveluverkon koordinaatiopisteeksi ehdotetaan Pirtevaa. Koordinaation myötä voidaan vahvistaa yhteistyötä erityisesti tietyillä vastualueilla ja pyrkiä kokoamaan ympäristöterveydenhuollon tietoja kootusti.	Mahdollisuudet vuosittaisiin säästöihin palveluverkkoa karsimalla ovat varsin rajalliset (ks. tilakustannukset luvussa 5). Palveluverkon mahdollinen karsiminen edellyttäisi yksityiskohtaista selvitystä, jossa toimipisteittäin tarkasteltaisiin muun muassa asiakaskäyntien määrät, henkilöstön työmatkojen pituudet ja asiakaskäyntien matkojen kulut.
Eläinlääkintähuolto	Nykyinen toimintamalli ja palveluverkko ks. luku 3 ja kuva 2 edellä.	Tiiviimpi ja sopimuspohjainen yhteistyö mahdollistaa erityisesti eläinlääkäripäivystyksen nykyistä tehokkaamman koordinaation ja tehokkaammat vara-	Eläinlääkintähuollon osalta seudullinen toimintamalli on mahdollista, mutta siitä saatava hyöty ei välttämättä ole yhtä suuri kuin valvontatoiminnoissa.

¹¹ Ks. seuraava sivu

		miesjärjestelyt. Pieneläinpäivystys voitaisiin hoitaa esimerkiksi klinikkarinki -muotoisen toimintana, jossa päivystysvastuut olisi jaettu tasapuolisesti kaupunkiseudun eläinlääkäreiden kesken. Tiiviimpi verkostoyhteistyö mahdollistaisi myös eläinlääkintähuollon ostopalveluiden hankkimisen koko seutukunnalle.	Keskitetyn mallin avulla pystytäisiin tehostamaan erityisesti päivystystä, sillä ratkaisut voitaisiin tehdä keskitetysti. Pieneläinpäivystyksen osalta vaihtoehtoja voisivat olla esimerkiksi toiminnon vastuuttaminen kokonaan yhden ison toimijan harteille tai toimintojen keskittäminen yhteen toimipisteeseen, johon hankittaisiin palvelutuottajia joko kunnan sisältä tai ulkopuolelta.
Muu infrastruktuuri kuten tietojärjestelmät, lomakkeet jne.	Infrastruktuuri pysyy ennallaan.	Pysyvät lähes samoina. Koordinaation myötä voidaan parantaa tilannetta, jotta voidaan koota ja seurata koko kaupunkiseudun ympäristöterveydenhuollon tietoja kootusti.	Yhteinen tietojärjestelmä, jolla kerätään ja seurataan ympäristöterveydenhuollon tietoja koko kaupunkiseudulla. Lisäksi yhtenäiset lomakkeet ovat käytössä koko kaupunkiseudulla. Yhteinen tietojärjestelmä ja yhtenäiset lomakkeet ovat välttämättömiä edellytyksiä sille, että koko kaupunkiseudun ympäristöterveydenhuolto toimii yhtenäisten toimintamallien mukaan. Yhteinen tietojärjestelmä vaatii osalta kuntia investointeja, mutta tiedon saatavuuden, tiedonkulun ja yhtenäisten toimintamallien myötä saavutetaan säästöjä.

4.3 Yhteistyön tiivistäminen eläinlääkintähuollon osalta

Koska ympäristöterveydenhuollon sisältämät toiminnalliset osa-alueet (eläinlääkintähuolto ja yleinen ympäristöterveysvalvonta) poikkeavat toiminnan lähtökohdiltaan (suorittava toiminta vs. valvontatoiminta) toisistaan, on tässä yhteydessä syytä tarkastella mahdollisen seutuyhteistyön tiivistämisen vaikutuksia eläinlääkintähuoltoon tarkemmin.

Toimintaympäristön muutoksesta johtuvat keskeiset muutosajurit liittyvät 1.11.2009 voimaan astuneen uuden eläinlääkintähuoltolain sisältöön. Lain mukaan kunnilla on velvollisuus järjestää alueellaan peruseläinlääkäripalvelut kaikille kotieläimille, mikäli palveluita ei yhteistoiminta-alueella ole muutoin saatavilla. Uudessa eläinlääkintähuoltolaissa peruseläinlääkäripalveluihin katsotaan kuuluvaksi myös ennaltaehkäisevät eläinten terveydenhuolto-ohjelman mukaiset palvelut, joita on tarjottava alueella pidettäviä hyötyeläimiä varten. Tämän lisäksi kuntien on järjestettävä päivystyspalvelu kaikille kotieläimille virka-ajan ulkopuolella tarvittavaa kiireellistä eläinlääkäriapua varten yhteistoiminnassa muiden kuntien kanssa yhtä tai useampaa seutu- tai maakuntaa vastaavalla päivystysalueella. Päivystysaluetta varten on järjestettävä keskitetty yhteydenottopalvelu, josta voidaan myös periä maksu.

Selvityksen yhteydessä kerätyn aineiston perusteella keskeisin kehittämisen haaste liittyy Tampereen kaupunkiseudulla eläinlääkintähuollon osalta nimenomaan pieneläinlääkintähuollon ja erityisesti sen päivystyksen hoitamiseen. Merkittäväksi haasteeksi selvityksen aineiston perusteella nousi nykyisen päivystysorganisaation koordinaation ja johdon puute, mikä osaltaan on vaikeuttanut eläinlääkäreiden operatiivista toimintaa sekä lisännyt eri valvontayksiköiden hallinnon kustannuksia.

Selvityksen yhteydessä kerätyn aineiston perusteella pieneläinpäivystyksen tehostamiseksi esitettiin kahta osittain erillisiä variaatioita sisältävää toimintamallia. Oleellista ei kuitenkaan ole mallien sisältöjen eroavaisuudet, vaan se, että yhteistyön tiivistämisellä ja selkeämmällä vastuunjaolla pystyttäisiin aikaan samaan toimivampi päivystysjärjestelmän koordinaatio ja johtaminen.

Ensimmäisen vaihtoehto pieneläinpäivystyksen järjestämiseksi on toiminnan jatkaminen nykyisen mallin mukaisesti. Nykyisessä mallissa Tampereen kaupunki on kilpailuttanut pieneläinpäivystyksen ja delegoinut operatiivisen toiminnan yksityiselle palveluntarjoajalle. Nykyisen mallin selkeys on siinä, että päivystystä suorittavia toimijoita on vain yksi. Ongelmana tässä mallissa on kuitenkin asiakkaiden (ja kuntien) tasapuolinen kohtelu. Päivystyspiste sijaitsee Tampereen keskustassa ja päivystystoiminnasta aiheutuvat kustannukset on jaettu tasapuolisesti alueen kuntien asukasmäärien mukaan. Toiminnan seurantatiedot kuitenkin osoittavat, että seudun reuna-alueilla sijaitsevien kuntien asukkaat käyttävät kyseisiä palveluja suhteessa vähemmän.

Pieneläinpäivystyksen organisoinnin toisena vaihtoehtona olisi se, että Tampereen kaupunki ostaisi kaikki eläinlääkintähuollon palvelut Pirtevalta, jolloin Pirteva ottaisi toiminnan koordinoinnin ja johtamisen vastuun itselleen. Tällöin pieneläinpäivystyksen yhtenä toteuttamisvaihtoehtona olisi se, että päivystys toteutettaisiin omana työnä joko Nokian tai Kangasalan toimipisteissä. Jos Ikaalisten kaupunki päättää liittyä Pirtevaan, niin tämä merkitsisi myös päivystysalueiden rajojen muutoksia. Tämä merkitsisi myös sitä, että toiminnan organisoimiseksi tulisi palkata suoraan lisää henkilötöyövoimaa.

Yhtenä vaihtoehtona pieneläinpäivystyksen organisoinnille olisi ulkoistaa pieneläinpäivystys alueella toimivien yksityisten pieneläinklinikoiden vastuulle joko osittain tai kokonaan. Molemmissa tapauksissa oleellista olisi kuitenkin saada aikaiseksi ensin selkeä päivystyksen organisaatio- ja koordinaatiovastuun keskittäminen yhdelle valvontayksikölle. Selkeämmän vastuun keskittämisen avulla pystyttäisiin esimerkiksi entistä helpommin haalimaan yksityisiä palvelutuottajia mukaan päivystysrinkiin.

Selvityksen yhteydessä nousi esiin kysymys myös pieneläinlääkintähuollon keskittämisestä virkaajan puitteissa toimivaan yhteisvastaanottoon. Keskistetyn yhteisvastaanoton hyviä puolia olisivat se, että sen avulla eläinlääkäreiden toimintaan kohdistuvaa työmäärää voitaisiin jakaa tasaisemmin. Yhteisvastaanotto mahdollistaisi myös eläinlääkäreiden tehokkaamman toiminnallisen erikoistumisen sekä palvelisi paremmin myös rekrytointi- ja perehdytysresurssina. Keskitetyn yhteisvastaanoton haasteena on kuitenkin sen vaikutukset asiakkaiden palveluiden laatuun. Käytännössä nykyiset pienemmät ja heikommin varustellut eläinlääkintähuollon yksiköt tarjoavat asiakasnäkökulmasta joustavamman palveluverkon sijainnin läheisyyden vuoksi. Huomioitavaa on myös, että nykyiset pienet toimintayksiköt palvelevat myös tuotantoeläinten omistajia esimerkiksi lääkkeiden hankinnan ja näytteiden vastaanottopisteinä.

Selvityksen yhteydessä ei ole noussut esiin sellaisia argumentteja, jotka puoltaisivat koko pieneläinlääkintähuollon yksityistämistä kokonaan yksityisille palveluntarjoajille. Nykymuotoinen kunnallisten eläinlääkäreiden verkosto tarjoaa kuntien talouden näkökulmasta kustannustehokkaimman tavan pieneläinlääkintähuollon hoitamiseen. Pieneläimiin kohdistuvien toimenpiteiden hoitaminen virka-aikana nykyisellä volyyminä eivät lisää kuntien eläinlääkintähuollon kustannuksia. Pieneläinlääkintähuollon yksityistämisen toiminnallisena etuna olisi se, että sen avulla kunnalliset eläinlääkärit voisivat nykyistä tehokkaammin keskittyä tuotantoeläinten hoitamiseen, mutta vastaavasti se heikentäisi eläinlääkintähuollon ammattilaisten ansiotasoa, jota yksittäiset pieneläintoimenpiteet tällä hetkellä kompensoivat. Eläinlääkintähuollon toimintojen keskittäminen vain tuotantoeläimiin voisi myös heikentää uusien eläinlääkäreiden rekrytointia, sillä se vähentäisi oleellisesti työn monipuolisuutta ja houkuttelevuutta.

Selvityksen tekijöiden yhteenvetona sekä johtopäätöksinä edellä käsitellyistä kehittämislinjoista voidaan todeta seuraavaa:

- Seudullisen yhteistyön tiivistäminen joko tiivistetyn verkostomallin tai keskitetyn toimintamallin suuntaan tehostaa myös eläinlääkintähuollon toimintaa. Oleellista toiminnan tehostamisessa on se, eläinlääkintähuoltoa aletaan tarkastelemaan seudullisena kokonaisuutena eikä

kuntien yksittäisenä toimintana. Toiminnan tehostamisen lähtökohtana tulee olla eläinlääkintähuollon eri osa-alueiden organisoinnin ja koordinaation vastuun delegointi yhdelle valvontayksikölle.

- Pieneläinpäivystyksen osalta selvityksen tekijät suosittelevat toiminnan organisoinnin ja koordinaation vastuun siirtämistä Pirtevalle. Vastuun siirtäminen mahdollistaisi pieneläinpäivystyksen organisoinnin vaihtoehtojen kaksi tai kolme mukaisesti.
- Pieneläinlääkintähuollon keskittämisellä seudulliseen yhteisvastaanottoon ei saavutettaisi kovinkaan merkittäviä toiminnallisia ja taloudellisia hyötyjä. Nykymuotoiset pienet toimintayksiköt palvelevat seudullista vastaanottoa paremmin alueen asukkaita. Palveluverkon keskittämisestä saatavat taloudelliset hyödyt (tilakustannukset) ovat kokonaisuuden kannalta melko vähäisiä. Yhteisvastaanoton tuottamat hyödyt liittyvät pitkälti työyhteisön tiivistämisen ja resurssien tehokkaampaan allokointiin liittyviin tekijöihin. Yhteisvastaanotto tarjoaisi erityisesti uusille eläinlääkäreille paremmat lähtöedellytykset oman asiantuntemuksen kehittymisille. Selvityksen tekijöiden näkemyksen mukaan palveluverkon mittavaan keskittämiseen ei kaupunkiseudun alueella ole perusteluja, mutta yksittäisten ja jo nyt toisiaan lähellä toimivien yksiköiden yhdistämistä pilottiliuonteiseksi yhteisvastanotoksi olisi syytä harkita. Käytännössä kysymykseen tulisivat tässä tapauksessa Nokian ja Ylöjärven toimipisteet.
- Selvityksen tekijöiden näkemyksen mukaan koko pieneläinlääkintähuollon yksityistämiseksi ei toistaiseksi löydy riittäviä toiminnallisia tai taloudellisia perusteita. Nykymuotoinen järjestelmä tarjoaa kunnille kustannustehokkaimman vaihtoehdon myös pieneläinlääkintähuollon toteuttamiseen. Lisäksi pieneläinlääkintähuollon yksityistäminen voisi vähentää alueella toimivien kunnallisten eläinlääkäreiden määrää, sillä se vähentäisi toiminnanharjoittajien tulonmuodostusmahdollisuuksia sekä vähentäisi työn monipuolisuutta ja houkuttelevuutta.

5. VAIHTOEHTOISTEN TOIMINTAMALLIEN VAIKUTUSARVIOT

5.1 Taloudelliset arviot

Tässä luvussa on tarkasteltu edellä käsiteltyjen toimintamallien (verkostomalli ja seudullinen malli) taloudellisia vaikutuksia. Vaikutusten arviointi perustuu toteutettuun valvontayksiköiden nykytila-analyysiin, joiden yksityiskohtaisemmat analyysit löytyvät tämän luvun alaluvuista.

Arviopohjaisessa tarkastelussa on huomioitu valvontayksiköiden suurimmat nykyiset (ja tulevat) menoerät sekä maksutuottojen osalta kerrytettävät tuotot. Menojen osalta tarkastelun kohteena ovat olleet henkilöstömenot, tilakustannukset sekä tavaroiden ja palvelujen ostot, joiden osalta vaikutusarviointitieto perustuu valvontayksiköiden toimittamiin tilinpäätöstietoihin. Matkakustannusten ja IT-investointien osalta tiedot perustuvat selvityksen tekijöiden arvioihin, sillä eri valvontayksiköiden tilinpäätöstiedoissa ei ole erikseen tiliöity nykyisiä matkakustannuksia. IT-investointien osalta euromääräisiä vaikutusarvioita ei pystytä antamaan, sillä arvioiden tekeminen edellyttää päätöstä yhteisestä tietojärjestelmästä sekä IT-asiantuntijoiden tekemää työmääräarvioita olemassa olevien tietojen ja rekistereiden siirtämisestä uuden järjestelmän piiriin.

Taulukko 5. Taloudellisten vaikutusten yhteenveto

	Nykytila	Tiivistetty verkostomalli	Seudullinen malli
Menot			
Henkilöstömenot	Vuoden 2010 osalta valvontayksiköiden yhteenlasketut henkilöstömenot olivat noin 2,7 miljoonaa euroa.	Pysyvät lähes samoina ja noudattavat yleistä palkkakehitystä.	Lisää jonkun verran henkilöstökustannuksia, sillä Tampereen ja Kangasala-Oriveden keskimääräiset henkilöstökustannukset ovat Pirtevan vastaavia kustannuksia huomattavasti pienemmät. Oletuksena tässä on se, että palkkatasoa joudutaan harmonisoimaan henkilöstön osalta. On myös otettava huomioon yleinen palkkakehitys.
Tilakustannukset	Vuoden 2010 osalta valvontayksiköiden yhteenlasketut tilakustannukset olivat noin 250.000 euroa.	Pysyvät samoina ja noudattavat kuntakohtaisten sisäisten vuokrien yleistä kehitystä. Yksittäisten toimipisteiden keskittäminen esimerkiksi eläinlääkintähuollon osalta toisi vain noin 7000–10.000 euron vuosittaiset säästöt tilakustannuksissa.	Mahdollisuudet vuosittaisiin säästöihin palveluverkkoa karsimalla ovat varsin rajalliset (ks. tilakustannukset). Palveluverkon mahdollinen karsiminen edellyttäisi yksityiskohtaista selvitystä, jossa toimipisteittäin tarkasteltaisiin muun muassa asiakaskäyntien määrät, henkilöstön työmatkojen pituudet ja asiakaskäyntien matkojen kulut. Suurimmat yksittäiset kustannussäästöt saavutettaisiin vähentämällä Tampereen valvontayksikön tilakustannuksia. Jos esimerkiksi Tampereen valvontayksikön henkilöstö

			keskitettäisiin Pirtevan toimipistettä kustannuksiltaan vastaaviin tiloihin, saavutettu säästö olisi vuositasolla noin 35.000 euroa.
Tavaroiden ja palvelujen ostot	Vuoden 2010 osalta valvontayksiköiden yhteenlasketut tavaroiden ja palvelujen ostot olivat noin 230.000 euroa.	Pysyvät lähes samoina ja noudattavat yleistä kustannuskehitystä ilman hankintojen keskittämistä yhdelle vastuutoimijalle.	Seudullinen toiminta mahdollistaisi hankintatoimen keskittämisen ja tarjoaisi mahdollisuuksia säästöihin, jotka ovat kuitenkin melko rajallisia. Säästöjä voitaisiin saavuttaa yhdistämällä hankintaprosesseja ja hankintoja. Arvioitu nettovaikeus 5-10 % tehostamisella olisi noin 11.000 - 22.000 euroa
Matkakulut	Matkakuluja ei valvontayksiköiden tilinpäätöksissä ole tiliöity erikseen.	Matkakuluja ei valvontayksiköiden tilinpäätöksissä ole tiliöity erikseen. Oletettavaa on, että verkostomallissa matkakulujen määrä pysyisi nykytilaan nähden ennallaan toimipisteiden pysyessä lähes nykyisellään.	Matkakuluja ei valvontayksiköiden tilinpäätöksissä ole tiliöity erikseen. Oletettavaa on, että matkakulujen määrä nousisi jonkin verran keskitetyssä mallissa. Investoimalla IT-järjestelmiin, jotka mahdollistaisivat valvontaa suorittavan henkilöstön täydelliset etätyömahdollisuudet, matkakulujen kasvua voitaisiin hillitä. IT-järjestelmäinvestoinnit ovat myös avainasemassa toiminnallisen tehokkuuden lisäämisessä.
IT-investoinnit	Valvontayksiköillä on käytössään omat tietojärjestelmät ja yksiköt vastaavat omista investointi- ja ylläpitokustannuksistaan.	Yhteinen tietojärjestelmä ja yhtenäiset lomakkeet ovat välttämättömiä edellytyksiä sille, että verkostomallin avulla saavutettaisiin toiminnallisia ja taloudellisia hyötyjä. Yhteinen tietojärjestelmä vaatii osalta kunnilta investointeja, mutta näiden investointien määrää ei tämän selvityksen yhteydessä pystytä arvioimaan. Arvion tekeminen edellyttäisi päätöstä yhteisestä, tulevasta tietojärjestelmästä sekä arviota olemassa olevien valvontatietojen ja rekistereiden siirrosta aiheutuvista kustannuksista.	Yhteinen tietojärjestelmä ja yhtenäiset lomakkeet ovat luonnollisesti keskitetyn mallin toimintaraken-teen lähtökohta. Yhteinen tietojärjestelmä vaatii osalta kunnilta investointeja, mutta näiden investointien määrää ei tämän selvityksen yhteydessä pystytä arvioimaan. Arvion tekeminen edellyttäisi päätöstä yhteisestä, tulevasta tietojärjestelmästä sekä arviota olemassa olevien valvontatietojen ja rekistereiden siirrosta aiheutuvista kustannuksista.
Tulot			
Maksutuotot	Vuoden 2010 osalta valvontayksiköiden yhteenlasketut maksutuotot	Pysyvät lähes samoina ellei kaupunkiseututasoisesti päätetä tarkastusmaksujen	Mahdollisuudet maksutuot- tojen lisäämiseen ovat var- sin isoja, jos toimintaa te-

	olivat noin 488.000 euroa.	harmonisoinnista. Vuonna 2010 valvontayksiköiden keräämät maksutuotot olivat yhteensä noin 489.000 euroa, joista yleisen ympäristöterveydenhuollon osuus oli yhteensä noin 404.000 euroa. Jos esimerkiksi Tampereen ja Kangasala-Oriveden valvontayksiköiden eri osaluilla suoritettavat tarkastusmaksut harmonisoidaisiin noudattamaan Pirtevan maksuperusteita, muodostuisi yleisen ympäristöterveydenhuollon kokonaismaksutuotoiksi yhteensä 530.334 euroa, jolloin harmonisoinnin kokonaisnettovaikutus olisi yhteensä noin 126.300 euroa olettaen, että tarkastusten määrä pysyisi ennallaan.	hostamalla pystytään nostamaan tarkastusten määrää 5-10 % sekä samalla harmonisoimaan tarkastusmaksukäytäntöjä. Jos ajatellaan, että yhteistyön tiivistämisen avulla saavutettaisiin tarkastusten osalta 5-10 prosentin kasvu toiminnan tehostumisen myötä, merkitsi se vuositasolla noin 20.000-40.000 euron maksutuotosten kasvua. Tarkastusmaksujen harmonisoinnin (Pirtevan mukaan laskettu - ks. esimerkki viereisestä sarakkeesta) ja mahdollisen tarkastustoiminnan tehostamisen (5-10 prosenttia) nettovaikutus vuosittaisiin kokonaismaksutuottoihin olisi noin 150.000 - 180.000 euroa. Edellä mainittuja laskentaesimerkkejä jatkamalla voidaan todeta, että mainituilla toimenpiteillä voitaisiin valvontayksiköiden maksutulosten kokonaismenoista nostaa nykyisestä 14,9 prosentista 19,5-20,4 prosenttiin. Tässä laskelmassa on oletettu, että toiminnan menot pysyisivät vuoden 2010 tasolla ja vastaavasti eläinlääkintähuollon maksutuotot pysyisivät myös vakiona.

5.1.1 Henkilöstömenot

Henkilöstömenot muodostavat valvontayksiköiden suurimman menoerän. Vuoden 2010 toteumalukujen osalta tarkasteltuna henkilöstömenojen osuus valvontayksiköissä oli noin 78,5 -83,5 prosenttia toiminnan kokonaismenoista. Henkilöstömenojen kasvu on valvontayksiköissä ollut vuosi- en 2008–2010 aikana melko maltillista. Keskimääräisten henkilöstömenojen osuudessa sen sijaan on varsin merkittäviä eroja valvontayksiköiden välillä. Jos tarkastellaan vuoden 2010 henkilöstömenojen ja henkilötövuosien välistä suhdetta, voidaan todeta, että Pirtevässä keskimääräiset henkilöstökustannukset ovat noin 64.000 euroa, kun taas vastaavasti Tampereen ja Kangasala-Orivesi -valvontayksiköiden keskimääräiset henkilöstökustannukset jäivät noin 50.000 euron luokkaan.

Taulukko 6. Henkilöstökulut

	Pirtevä	Tampere	Kangasala-Orivesi
Henkilöstökulut 2010	1.136.783 €	935.326 €	603.458 €
Osuus toiminnan kokonaismenoista 2010	83,7 %	81,0 %	78,5 %
HTV määrä 2010	17,7	18,5	11,8
Keskimääräiset henkilöstökustannukset	64.225 €	50.558 €	51.141 €

Henkilöstömenojen suhteellisessa jakautumisessa yleisen ympäristöterveysvalvonnan (terveysdusuojele ja elintarvikevalvonta) ja eläinlääkintähuollon välillä esiintyy valvontayksiköittäin jonkin verran hajontaa. Tampereen osalta poikkeama on luonnollisesti merkittävä, sillä pieneläinten lääkinthäuoito on toteutettu ostopalveluna yksityiseltä palveluntuottajalta.

Taulukko 7. Henkilöstökulujen jakauma toiminnoittain

	Pirtevä	Tampere	Kangasala-Orivesi
Henkilöstökulut 2010	1.136.783 €	935.326 €	603.458 €
Ympäristöterveysvalvonnan osuus (%)	65,0 %	92,6 %	52,5 %
Eläinlääkintähuollon osuus (%)	35,0 %	7,4 %	47,5 %
Eläinlääkintähuollon ostopalvelukustannukset / euroa / vuosi (2010)	N/A	267.000 €	N/A

Henkilöstömenot muodostavat siis suurimman osan valvontayksiköiden nykyisistä (ja tulevista) toimintamenoista. Koska selvityksen yhteydessä toteutettujen asiantuntijahaastattelujen perusteella valvonnan tarve tulee tulevaisuudessa kasvamaan, eivät henkilöstömenot tarjoa juurikaan joustomahdollisuutta. Mahdollisilla toiminnallisilla uudelleenjärjestelyillä pystytään kuitenkin tulevaisuudessa vaikuttamaan toiminnan tehokkuuden ja tuottavuuden lisääntymiseen. Käytännössä tämä edellyttää mahdollisen yhteistyön tiivistämisen kautta tapahtuvan toiminnan uudelleenorganisoinnin kautta tavoiteltavia hyötyjä. Käytännössä tämäntyyppisiä tavoiteltavia hyötyjä olisivat erityisesti henkilöresurssien tehokkaampi käyttö, päällekkäisten toimintojen purkaminen sekä hallinnollisten kustannusten vähentäminen. Näitä vaihtoehtoja on tarkastelu aiemmin tässä selvitysräportissa.

Myös eläinlääkintähuollossa merkittävin yksittäinen kustannustekijä on eläinlääkäreiden palkkaus ja eläinlääkäreiden määrään eniten vaikuttava tekijä on toimivan päivytyksen vaatima määrä eläinlääkäreitä, ei päivätöiden määrä. Eläinlääkintähuollon kustannukset muodostuvat jo alkuvaiheessa palvelun ja päivytyksen järjestämisestä eli eläinlääkäreiden palkkauksesta ja vastaanotokuluista. Koska eläinlääkärit hoitavat praktiikan ammatinharjoittajaperiaatteella (sporttelipalkkaus) kunnille ei muodostu lisää kuluja potilaiden määrästä tai laadusta (nauta, hevonen tai pieneläin, poikkeuksena marginaalisen pieni, hyötyeläinten käyntikilometreihin perustuva sub-

ventio). Esimerkiksi pieneläinten hoidon ulkoistamisella ei välttämättä saada säästöjä vaan lisäkuluja.

Seudullisen yhteistyön tiivistäminen (erityisesti keskitetyllä toimintamallilla) saattaa kuitenkin johtaa henkilöstömenojen kasvuun, sillä ympäristöterveysvalvonnan yksiköiden keskimääräisten henkilöstökustannusten välillä on melko isoja eroja. Käytännössä Pirtevan keskimääräiset henkilöstökustannukset ovat 26 prosenttia suuremmat kuin Tampereen ja Kangasala-Oriveden -valvontayksiköiden keskimääräiset henkilöstökustannukset. Mahdollinen toimintojen yhdistäminen merkitsisi siis palkkiojärjestelmien yhdenmukaistamisen kautta myös henkilöstömenojen kasvua.

5.1.2 Tilakustannukset

Tilakustannukset muodostavat valvontayksiköiden yhden merkittävän vuosittaisen menoerän. Vuoden 2010 toteumalukujen osalta tarkasteltuna tilakustannusten osuus valvontayksiköissä oli noin 5,7 -10,7 prosenttia toiminnan kokonaismenoista. Tampereen valvontayksikön kokonaistilakustannukset olivat selvästi muita valvontayksiköitä korkeammat.

Taulukko 8. Tilakustannukset

	Pirteva	Tampere	Kangasala-Orivesi
Tilakustannukset 2010	85.035 €	123.737 €	43.607 €
Osuus toiminnan kokonaismenoista 2010	6,3 %	10,7 %	5,7 %
HTV määrä 2010	17,7	18,5	11,8
Keskimääräiset tilakustannukset / HTV	4.804 €	6.689 €	3.696 €
Toimipaikkojen Lukumäärä	5	1 (2) ¹²	3
Keskimääräiset tilakustannukset / toimipaikka / vuosi	17.007 €	123.737 €	14.536 €

Tilakustannusten suhteellisessa jakautumisessa yleisen ympäristöterveysvalvonnan (terveyden suojele ja elintarvikevalvonta) ja eläinlääkintähuollon välillä esiintyy valvontayksiköittäin eroavaisuuksia. Tampereen osalta eläinlääkintähuollon tilakustannukset kohdistuvat vain yhden henkilön osalta jyvitetuille tilakustannuksille, sillä palvelutuotannosta vastaa pääasiassa yksityinen palveluntarjoaja. Pirtevan osalta eläinlääkintähuollon osuus tilakustannuksista on hieman yli 40 prosenttia eläinlääkintähuollon toiminnan jakaantuessa neljään eri toimipisteeseen.

Taulukko 9. Tilakustannusten jakauma toiminnoittain

	Pirteva	Tampere	Kangasala-Orivesi
Tilakustannukset 2010	85.035 €	123.737 €	43.607 €
Ympäristöterveysvalvonnan osuus (%)	57,8 %	99,2 %	47,5 %
Eläinlääkintähuollon osuus (%)	42,2 %	0,8 %	34,4 %

Tilakustannusten osalta tarkasteltuna mahdolliset palveluverkon tiivistämisestä aiheutuvat kustannussäästöt kohdistuisivatkin erityisesti yleisen ympäristöterveysvalvonnan osa-alueelle. Merkittävimmät yksikkökustannukset muodostuvat tällä hetkellä Tampereen yksikössä, jossa keskimääräiset tilakustannukset per henkilötyövuosi ovat huomattavasti muita kaupunkiseudun alueella toimivia valvontayksiköitä korkeampia.

¹² Pieneläinten lääkäntähuolto on ulkoistettu yksityiselle palveluntuottajalle

5.1.3 Tavaroiden ja palvelujen ostot

Tavaroiden ja palvelujen ostot muodostavat valvontayksiköiden yhden merkittävän vuosittaisen menoerän. Vuoden 2010 toteumalukujen osalta tarkasteltuna tavaroiden ja palvelujen ostojen osuus valvontayksiköissä oli noin 5,1 -8,2 prosenttia toiminnan kokonaismenoista. Toiminnan kokonaismenoihin suhteutettuna tavaroiden ja palvelujen ostoihin käytettiin vähiten varoja Tampereelle ja vastaavasti eniten Pirtevan valvontayksikössä, mikä on loogista, sillä Pirtevan yksikön toimipisteiden määrä on kohdejoukosta suurin. Tampereella vastaavasti toiminnot ovat keskittyneet vain yhteen toimipisteeseen pieneläinlääkintähuollon ollessa ulkoistettu yksityiselle palveluntarjoajalle.

Vastaavasti henkilöstömäärään suhteutettuna eniten tavaroiden ja palvelujen ostoihin kului varoja eniten Pirtevässä ja vähiten Tampereen valvontayksikössä.

Taulukko 10. Tavaroiden ja palvelujen ostot

	Pirteva	Tampere	Kangasala-Orivesi
Tavaroiden ja palvelujen ostot 2010	111.731 €	58.647 €	56.964 €
Osuus toiminnan kokonaismenoista 2010	8,2 %	5,1 %	7,4 %
HTV määrä 2010	17,7	18,5	11,8
Keskimääräiset kustannukset / HTV	6.313 €	3.170 €	4.828 €

Tavaroiden ja palvelujen ostojen kustannusten suhteellisessa jakautumisessa yleisen ympäristöterveysvalvonnan (terveydensuojelu ja elintarvikevalvonta) ja eläinlääkintähuollon välillä esiintyy valvontayksiköittäin toiminnallisista syistä hieman eroavaisuuksia. Tampereen osalta eläinlääkintähuollon kustannukset ovat luonnollisesti vähäisimmät. Pirtevan ja Kangasala-Oriveden valvontayksiköiden osalta jakauma yleisen ympäristöterveysvalvonnan ja eläinlääkintähuollon osalta on suurin piirtein samaa tasoa. Pirtevan osalta eläinlääkintähuollon korkeampi suhteellinen osuus selittyy eläinlääkintähuollon toimipisteiden useammalla lukumäärällä.

Taulukko 11. Tavaroiden ja palvelujen ostot toiminnoittain

	Pirteva	Tampere	Kangasala-Orivesi
Tavaroiden ja palvelujen ostot 2010	111.731 €	58.647 €	56.964 €
Ympäristöterveysvalvonnan osuus (%)	61,4 %	91,4 %	70,0 %
Eläinlääkintähuollon osuus (%)	38,6 %	8,6 %	30,0 %

Tavaroiden ja palvelujen ostojen osalta tarkasteltuna mahdolliset palveluverkon tiivistämisestä aiheutuvat kustannussäästöt ovat melko vähäisiä. Valvontayksiköt käyttivät vuonna 2010 tavaroiden ja palvelujen ostoon yhteensä 227.342 euroa. Jos ajatellaan, että palveluverkon tiivistämisen seurauksena yhteisiä hankintaprosesseja tehostamalla ja hankintoja yhdistämällä saavutettaisiin arviolta 5-10 prosentin kustannussäästöt, merkitsi se vuositasolla noin 11.000–22.000 euron säästöjä.

Vuosittaiset vaihtelut tavaroiden ja palvelujen ostojen kustannuksissa ovat kuitenkin olleet yksiköittäin varsin merkittäviä, sillä esimerkiksi Pirtevan osalta mainitut kustannukset laskivat vuoden 2009 tasosta peräti 34 prosenttia. Vastaavasti Tampereen osalta kustannusten laskua vuodesta 2009 oli noin 25 prosenttia. Kangasala-Orivesi -yksikön kustannukset sen sijaan pysyivät lähes samoina ja laskua vuoteen 2009 oli noin yhden prosentin verran.

5.1.4 Maksutuotot

Toiminnasta perityt maksutuotot muodostavat valvontayksiköiden merkittävimmän vuosittaisen tulonlähteen. Vuoden 2010 toteumalukujen osalta tarkasteltuna maksutuottojen osuus valvontayksiköiden kokonaismenoista oli noin 7,9 - 20,4 prosenttia. Toiminnan kokonaismenoihin suhteutettuna maksutuottojen suurin kattavuus oli Tampereella ja pienin Kangasala-Oriveden valvontayksikössä. Vastaavasti keskimääräiset maksutuotot per henkilöstön kokonaismäärä noudattavat vastaavaa järjestystä.

Taulukko 12. Maksutuotot

	Pirteva	Tampere	Kangasala-Orivesi
Maksutuotot 2010	192.532 € ¹³	235.525 € ¹⁴	60.526 €
Kattavuus suhteessa toiminnan kokonaismenoihin 2010	14,2 %	20,4 %	7,9 %
HTV määrä 2010	17,7	18,5	11,8
Keskimääräiset maksutuotot / henkilöstö	10.878 €	12.731 €	5.129 €

Maksutuottojen suhteellisessa jakautumisessa yleisen ympäristöterveysvalvonnan (terveydensuojelu ja elintarvikevalvonta) ja eläinlääkintähuollon välillä ei esiinny merkittäviä poikkeamia. Käytännössä yli 90 prosenttia maksutuotoista muodostuu yleisen ympäristöterveysvalvonnan osaluilta. Tampereen osalta poikkeava suhteellinen jako johtuu käytännössä siitä, että vuonna 2010 Tampereen kaupunki laskutti aluehallintoviranomaiselta eläinlääkintähuollon tehtävistä hieman yli 40.000 euroa.

Taulukko 13. Maksutuotot toiminnoittain

	Pirteva	Tampere	Kangasala-Orivesi
Maksutuotot yhteensä 2010	192.532 €	207.615 € ¹⁵	60.526 €
Ympäristöterveysvalvonnan osuus (%)	94,6 %	80,2 %	92,1 %
Eläinlääkintähuollon osuus (%)	5,4 %	19,8 % ¹⁶	7,9 %

Maksutuottojen määrä (vuoden 2010 tiedot) on kaikissa valvontayksiköissä noussut huomattavasti vuoteen 2009 verrattuna. Tampereella maksutuottojen määrän kasvu oli vuosina 2009–2010 77 prosenttia, Kangasala-Orivedellä 36 prosenttia ja vastaavasti Pirtevässä 22 prosenttia. Maksutuottojen vuosittainen ennustettavuus näyttää olevan melko hankalaa, sillä talousarvioissa maksutuottojen osuus oli kaikissa valvontayksiköissä ennustettu toteutunutta vähäisemmäksi.

Jos tarkastellaan Tampereen kaupunkiseudun ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköitä toiminnallisena kokonaisuutena, kattavat perityt maksutuotot toiminnan kokonaismenoista yhteensä noin 14,9 prosenttia. Vuonna 2010 valvontayksiköiden keräämät maksutuotot olivat yhteensä noin 489.000 euroa, joista yleisen ympäristöterveydenhuollon osuus oli yhteensä noin 404.000 euroa.¹⁷

¹³ Kokonaissumma sisältää myös eläinlääkintähuollon klinikkamaksut

¹⁴ Kokonaissumma sisältää kohdistamattomia maksutuottoja yhteensä 27.910 euroa

¹⁵ Summasta on poistettu tulosalueille kohdistamattomat maksutuotot

¹⁶ Osuus sisältää aluehallintovirastolta laskutettuja eläinlääkintähuollon tehtäviin liittyviä maksuja (41.100 euroa)

¹⁷ Tässä luvussa ei ole huomioitu Tampereen kaupungin kohdistamattomia maksutuottoja

Taulukko 14. Maksutuotot / Tarkastus

	Pirteva	Tampere	Kangasala-Orivesi	Yhteensä
Yleisen ympäristöterveydenhuollon maksutuotot 2010	182.199 €	166.515 €	55.725 €	404.439 €
Toteutettujen tarkastusten lukumäärä 2010¹⁸	1451	2299	1154	4209
Maksutuotot / Tarkastus	126 €	72 €	48 €	96 €

Yleisen ympäristöterveydenhuollon osa-alueella toteutettiin vuonna 2010 kaupunkiseudun valvontayksiköissä yhteensä 4904 tarkastusta. Keskimäärin maksutuottoja per tarkastus muodostui siis yhteensä noin 96 euroa. Jos ajatellaan, että yhteistyön tiivistämisen avulla saavutettaisiin tarkastusten osalta 5-10 prosentin kasvu toiminnan tehostumisen myötä, merkitsisi se vuositasolla noin 20.000–40.000 euron maksutuottojen kasvua. Vastaava hyöty saavutettaisiin luonnollisesti myös tarkastusmaksuja nostamalla, jos oletetaan, että toteutettujen tarkastusten määrä pysyisi samana.

Jos esimerkiksi Tampereen ja Kangasala-Oriveden valvontayksiköiden eri osa-alueilla suoritettavat tarkastusmaksut harmonisoitaisiin noudattamaan Pirtevan maksuperusteita, muodostuisi yleisen ympäristöterveydenhuollon kokonaismaksutuotoiksi yhteensä 530.334 euroa. Tarkastusmaksujen harmonisoinnin (Pirtevan mukaan laskettu) ja mahdollisen tarkastustoiminnan tehostamisen (5-10 prosenttia) nettovaikutus vuosittaisiin kokonaismaksutuottoihin olisi noin 150.000 - 180.000 euroa.

Edellä mainittua laskentaesimerkkiä jatkamalla voidaan todeta, että mainituilla toimenpiteillä voitaisiin valvontayksiköiden maksutulojen kokonaisuus toiminnan kokonaismenoista nostaa nykyisestä 14,9 prosentista 19,5-20,4 prosenttiin. Tässä laskelmassa on oletettu, että toiminnan menot pysyisivät vuoden 2010 tasolla ja vastaavasti eläinlääkintähuollon maksutuotot pysyisivät myös vakiona.

5.2 Toiminnalliset hyödyt

Seudullisuutta kehitettäessä on varmistettava, että ympäristöterveydenhuollon organisoinnin mahdollisista muutoksista on hyötyä asiakkaille, kunnille ja henkilöstölle. Edellä esitetty seudullisen toimintamallin myötä Tampereen kaupunkiseudun ympäristöterveydenhuollon toiminnan tehokkuus voi parantua nykyisestä, mutta sen sijaan muutos ei välttämättä vähennä taloudellisia kustannuksia. Suoria taloudellisia vaikutuksia ei pystytä osoittamaan. Taloudellisia hyötyjä on odotettavissa myöhemmässä vaiheessa seurauksena siitä, että seutuyhteistyössä panostettaisiin nykyistä vahvemmin laatuun ja verkottumiseen. Laatuun panostaminen ja verkottuminen luovat pohjan sille, että seutuyhteistyössä voidaan ennalta varautua entistä tehokkaammin myös mahdollisiin ongelmatilanteisiin. Ympäristöterveydenhuollon luonteeseen kuuluu, että varaudutaan ennalta ympäristöterveyttä vaarantaviin riskeihin ja eläinten terveyttä uhkaaviin tauteihin. Toiminnan vaikutukset voivat olla taloudellisia esimerkiksi silloin, kun valvontakustannukset alenevat. Hirnin selvityksen¹⁹ mukaan laatuun ja turvallisuuteen perustuva toiminta selviäisi vähemmillä valvontakäynneillä ja näin ollen vähemmillä valvontakustannuksilla.

Edellä esitetyissä kehitysvaihtoehdoissa ympäristöterveydenhuollon palvelun yhdenmukaisuus ja laatu paranevat toimintojen yhteistyön tiivistämisen myötä (seudullinen johto/koordinaatio, yhdenmukaiset ohjeet ja toimintatavat koko kaupunkiseudulla). Toimintamallien uudistamisesta ja yhdenmukaistamisesta saavutettavat hyödyt tulevat kulminoitumaan erityisesti toiminnan vaikuttavuuden lisääntymiseen (mm. yhteiset painopistealueet ja laatujärjestelmät), asiakkaiden yhdenvertaisuuden lisääntymiseen (yhteiset toimintaperiaatteet ja maksutaksat) sekä resurssien

¹⁸ Pitää sisällään toteutuneet tarkastukset elintarvikevalvonnan, terveysvalvonnan, kuluttajaturvallisuuden, tupakkalain valvonnan sekä kemikaalivalvonnan osa-alueilta.

¹⁹ Hirn, J. 2011. Päämääränä koottu ja tehokas ympäristöterveydenhuolto.

tehokkaampaan hyödyntämiseen (erikoisosaamisen keskittäminen ja sitä kautta tapahtuva osaamisen kehittyminen ja resurssien vapautuminen muihin toimintoihin).

Seudullisessa toimintamallissa yleisen ympäristöterveydenhuollon toimintaa voidaan pyrkiä organisoimaan siten, että osaamista keskitetään nykyistä enemmän. Tehtävien uudelleen järjestäminen ja osaamisen keskittäminen mahdollistaa asiantuntemuksen syventämisen lisäksi myös toimivan varamiesjärjestelmän luomisen ja asiakkaiden yhdenvertaisen kohtelun. Erikoisosaamisalueilla tiiviimpi yhteistyö mahdollistaa yhteisten sopimusten pohjalta myös esimerkiksi ostopalvelujen hankkimisen, millä voidaan saavuttaa säästöjä.

Eläinlääkintähuollossa seudullisen toimintamallin valvontaeläinlääkärien yhteistyö tehostaisi yksilötyötä, vähentäisi työn kuormittavuutta sekä lisäisi eläinsuojelun ammattimaistumista. Eläinlääkintähuollossa osaamisen keskittäminen mahdollistaa myös tehokkaamman osaamisen jakamisen, mikä omalta osaltaan on myös rekrytointivaltti erityisesti nuoria eläinlääkäreitä palkattaessa, jotka arvostavat pitkälti työyhteisön tukea sekä osaamisen jakamisen kautta tapahtuvaa perehdyttämistä. Myös toimiva päivystysjärjestelmän on huomattu parantavan eläinlääkäreiden rekrytointeja eri alueille.

5.3 Erilaisten hallintovaihtoehtojen tarkastelu

Toimintamallien hallintovaihtoehtoja tarkasteluun ei tämän selvityksen yhteydessä voida ottaa yksityiskohtaisesti kantaa, sillä hallintovaihtoehtojen tarkastelu on ajankohtaista vasta siinä vaiheessa, kun päätös mahdollisesta etenemistavasta (nykytila vs. tiivistetty verkostomalli vs. seudullinen malli) on tehty. Nykytilassa pidättäytyminen ei luonnollisestikaan edellytä uudenlaisten hallintovaihtoehtojen tarkastelua.

Kuten aikaisemmin on jo todettu, tiivistetty verkostomalli edellyttää toimiakseen toiminnan koordinoitua ja koordinoitivastuuta, jossa vastuut ja rajaukset on asetettu rahoittavia tahoja (kuntia) koskevin sopimuksellisin menettelyin. Tiivistetyssä verkostomallissa tehtävän sopimuksen avulla taattaisiin toimintaa koordinoivan vastuutahon mandaatti käynnistää ja organisoida sellaisia toimenpiteitä, joiden avulla ympäristöterveydenhuollon eri osa-alueiden toiminnallista tehokkuutta ja yhdenmukaistamista kaupunkiseututasolla pystyttäisiin edistämään. Tällaisia toimenpiteitä olisivat mm. kaupunkiseututasolla laaditut yhteiset painopistealueet, laatuja järjestelmät, valvontasuunnitelmat, päivystys- ja varamiesjärjestelmien määrittämiset sekä erikoisosaamisalueiden ja niihin liittyvien valvontaosaamisten keskittäminen ja tehokkaampi allokaatio.

Seudullisessa toimintamallissa hallintovaihtoehtoja on sen sijaan useampia. Keskeisimpiä organisoitumisvaihtoehtoja olisivat isäntäkuntamalli, liikelaitosmalli tai osakeyhtiömuoto. Näistä vaihtoehtoista selvityksen tekijät pitävät isäntäkuntamallia tällä hetkellä tarkoituksenmukaisimpana vaihtoehtona mahdollisen keskitetyn toimintamallin hallintovaihtoehdoksi.

Isäntäkuntamallin hyödyntämistä keskitetyn toimintamallin hallintorakenteena puoltaa erityisesti se, että kaupunkiseudun valvontayksiköistä Pirteva on onnistuneesti toiminut vastaavalla periaatteella ja omaa kokemusta toiminnan organisoimisesta ja sen johtamisesta. Pirtevan toimintaa pidetään yleisesti hyvänä ja sen toimintamallia kansallisestikin hyvänä esimerkkitapauksena isäntäkuntamalli-muotoisen toiminnan hyödyntämisestä ympäristöterveydenhuollon toimialalla.

Liikelaitosmallia on sovellettu toimintaan mm. Oulun kaupunkiseudun alueella. Selvityksen tekijöiden toteuttamien haastattelujen perusteella liikelaitosmalli ei kuitenkaan välttämättä tuo lisäarvoa ympäristöterveydenhuollon toiminnalle. Tulorahoituksen kattavuus suhteessa toiminnan kokonaismenoihin merkitsee väistämättä sitä, että toimintaa joudutaan rahoittamaan jatkuvasti kuntien toimesta. Esimerkiksi selvityksen yhteydessä tehdyissä laskelmissa maksutuottojen osuus toiminnan kokonaismenoista voisi tulevaisuudessa olla Tampereen kaupunkiseudulla korkeintaan noin 21 prosentin luokkaa toiminnan nykyvolyymin huomioiden. Liikelaitosmalli edellyttäisi luonnollisesti kuitenkin uudelta organisaatiolta liikeloudellisin periaattein tehtävää raportointia ja tilinpäätösten tekemistä, mikä saattaisi tuoda kuntapäätäjille läpinäkyvämpää raportointia toiminnan tuloista ja menoista.

Edellä mainituin perustein myös osakeyhtiömalli ei tuottaisi selvityksen tekijöiden näkemyksen mukaan lisäarvoa toimintaan. Osakeyhtiömuotoisen toiminnan perimmäisenä tarkoituksena on kuitenkin tuottaa voittoa osakkeenomistajille, mikä ympäristöterveydenhuollon toimialalla on kokonaisuutena käytännössä mahdotonta.

LIITTEET

Pirkkalan ympäristöterveydenhuolto (Pirteva)

TOIMINNAN ORGANISOINTI

Toiminta-alueen sijainti ja koko sekä toiminnan budjetointi

Pirkkalan ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkö (Pirteva) on aloittanut toimintansa 1.1.2007. Pirteva tuottaa yhteistoimintasopimuksen mukaiset palvelut Pirkkalan lisäksi Hämeenkyrön, Lempäälän ja Vesilahden kunnille sekä Nokian ja Ylöjärven kaupungeille. Alueen asukasluku on 115 00 henkilöä. Arvio ympäristöterveydenhuoltokuluiksi vuodelle 2011 on 1 287 940 euroa, joka pitää sisällään ympäristöterveydenhuollon valvonnan sekä eläinlääkinnän kulut. Kunnittain kulut jakaantuvat seuraavasti:

Pirkkala	158 936 €
Nokia	297 390 €
Vesilahti	65 374 €
Ylöjärvi	399 201 €
Lempäälä	199 332 €
Hämeenkyrö	167 707 €

Toiminnan johtaminen ja organisointi

Valvontayksikköä johtaa ympäristöterveyspäällikkö, jonka tehtävänä on yksikön johtaminen, kehittäminen sekä henkilöstöhallinta. Valvonnan resurssit ovat jaettu siten, että elintarvikevalvonnan käytössä on kuuden henkilön työpanos ja terveydensuojelu-, KuTu- ja kemikaalivalvonnan käytössä on myös kuuden henkilön työpanos.

Pirtevässä henkilöstön erikoistuminen on toteutettu siten, että terveysvalvonnassa on alueellinen työnjako. Tämä tarkoittaa sitä, että terveystarkastajien toimialue ei ole kuntarajoista riippuvainen vaan työnjako perustuu terveystarkastajien erikoistumiseen ja vastuualueisiin. Elintarvike-tarkastajat työskentelevät pareina valvonta-alueilla, joita ovat myynti- ja valmistuspaikat, suur-taloudet sekä tarjoilupaikat (ravintolat, kahvilat yms.) Elintarviketarkastajille kuuluu myös tupak-kalain valvonta ja elintarviketarkastajilla on käytössä päivistysjärjestelmä. Vuosille 2011–2014 koulutukseen on varattu toimialoitain 3-5 pv/v/henkilö. (Henkilöstön jakautuminen on esitetty yksityiskohtaisemmin kohdassa henkilöstö.)

Pirtevan yhteistoiminta-alueeseen kuuluvien kuntien yhteistyö- ja neuvotteluelimenä toimii neu-vottelukunta. Neuvottelukuntaan kuuluu edustaja jokaisesta kunnasta. Edustajat valitaan val-tuustokausittain.

Asetetut tavoitteet ja niiden toteutumisen raportointi

Pirteva on määrittänyt ympäristöterveydenhuollon eri sektoreille omat määrä- ja aikataulutavoit-teet. Asetettujen tavoitteiden tarkoituksena on säilyttää valvonta ensisijaisena työnä, käsittelyai-kojen yhtenäistäminen ja toiminnan tehostaminen sekä asiakaspalvelun parantaminen. Tavoittei-den toteutumisesta raportoidaan kunnanhallitukselle ja ympäristöterveydenhuollon neuvottelu-kunnalle. Vuosiksi 2011–2013 asetettuja laatutavoitteet koskevat mm. käsittelyaikoja, tarkastus-aikoja, tarkastusten lukumääriä, vastausaikoja (ympäristöterveydenhuollon sähköposti) sekä asiakastytyväisyyttä.

Valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnissa arvioidaan: tarkastusten määrään valvontakoh-detyypeittäin, tarkastusten kattavuuteen, näytteiden määrään kohdetyypeittäin sekä valvonnasta saatavien tulojen kohdentumiseen. Toteutumisen arvioinnin tulokset toimitetaan Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviranomaiselle, joka toimittaa ne edelleen keskusviranomaiselle.

Käytössä oleva laatujärjestelmä

Valvontayksikössä on käytössä laatujärjestelmä, joka koostuu laatukäsikirjasta, toimialakohtai-sista menettelytapaohjeista ja käytössä olevista lomakkeista.

Maksujen perustaksa

Maksut peritään elintarvikelain (23/2006), kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta annetun lain (75/2004), terveydensuojelulain (763/1994), kemikaalilain (744/1989), toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain (693/1976) ja lääkelain (395/1987) nojalla. Tarkastuksen tuntihinta on 43 € kaikille kohteille, matkakustannukset/ käyntimaksu 26 €. Maksujen yleisenä määräytymisperusteena on toimenpiteeseen käytetty työaika. Maksuja ovat hyväksymismaksut, tarkastus- ja näytteenottomaksut ja muut maksut. Toimenpiteitä varten on tarkempi maksutaulukko, josta käy ilmi yksityiskohtaiset hinnat. Vuonna 2011 maksutaulukko jakaantui seuraaviin kohtiin:

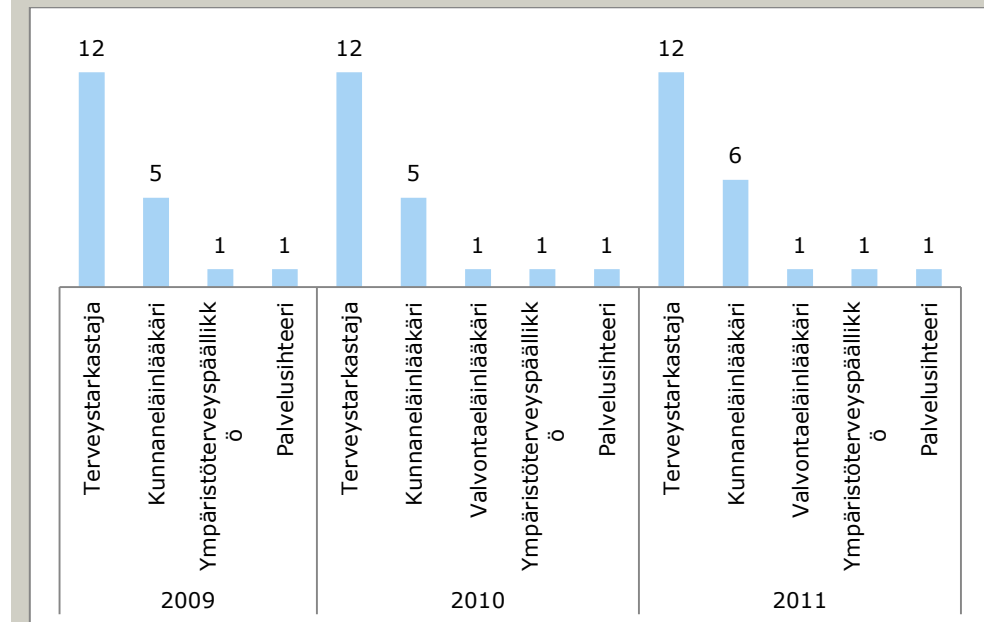
1. Terveydensuojelun valvonta
  - 1.1 Ilmoituksenvarainen tai hyväksymistä edellyttävä toiminta
  - 1.2 Näytteenotto ja mittaukset
  - 1.3 Ulkopuolisen asiantuntijan käyttö
2. Kuluttajaturvallisuusvalvonta
  - 2.1 Kuluttajapalveluita koskevien ilmoitusten käsittelymaksu
  - 2.2 Kuluttajapalvelut
  - 2.3 Yhteistarkastukset
  - 2.3 Kulutustavarat
3. Kemikaalivalvonta
4. Tupakkavalvonta
  - 4.1 Tupakointikieltojen ja rajoitusten valvonta
  - 4.2 Tupakka ja nikotiinivalmisteiden vähittäismyynnin valvonta
5. Elintarvikelain mukainen valvonta
  - 5.1 Elintarvikehuoneistot
  - 5.2 Laitokset

Muut maksut

Jokaiselle toimenpiteelle on määrätty kiinteä hinta, joka jakaantuu uuteen toimintaan, toiminnan muutokseen, tarkastukseen ja uusintatarkastukseen.

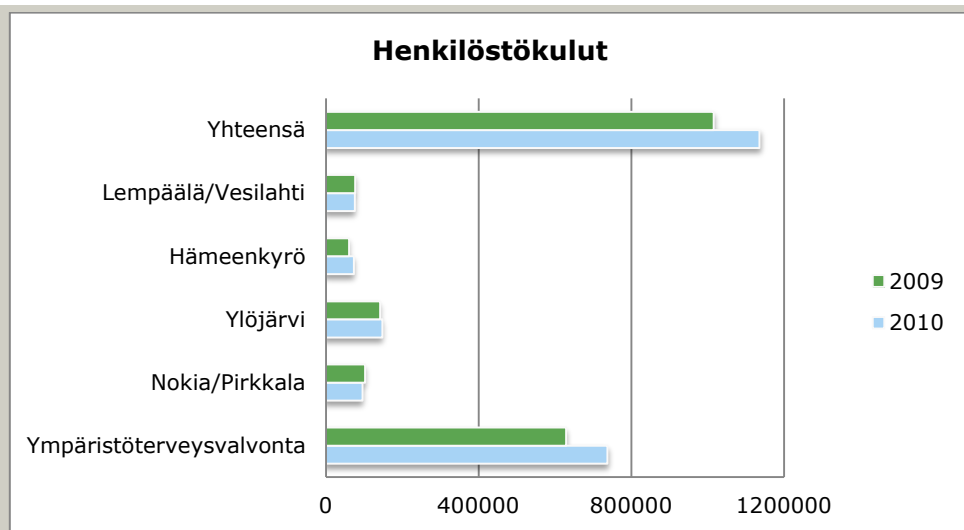
Henkilöstö

Pirtevässä olevan henkilöstön määrässä ei ole tapahtunut suuria muutoksia viimeisen kolmen vuoden aikana.

Jokaiselle viranhaltijalle on määrätty oma vastuualue sekä tämän lisäksi mahdolliset muut tehtävät.

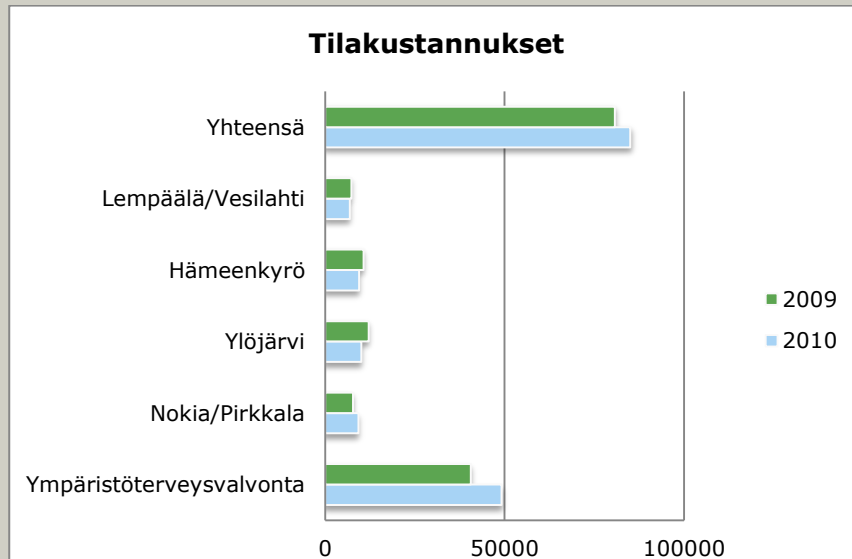
Pirtevan henkilöstökulut vuonna 2010 olivat noin 1,14 miljoonaa euroa. Vuonna 2009 henkilöstökulut olivat vastaavasti noin 1,02 miljoonaa euroa. Vuodesta 2009 vuoteen 2010 henkilöstökulut nousivat yhteensä noin 12 prosenttia.

TALOUDELLISET TIEDOT

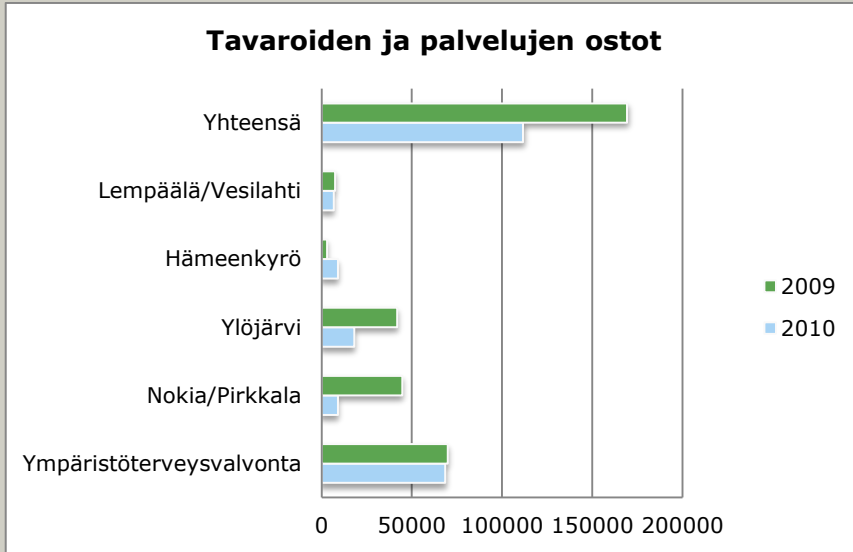
Tilakustannukset

Pirtevan tilakustannukset (vuokrat) olivat vuonna 2010 yhteensä noin 85 tuhatta euroa. Vuonna 2009 tilakustannukset olivat vastaavasti noin 81 tuhatta euroa. Vuodesta 2009 vuoteen 2010 tilakustannukset nousivat yhteensä noin 5 prosenttia.

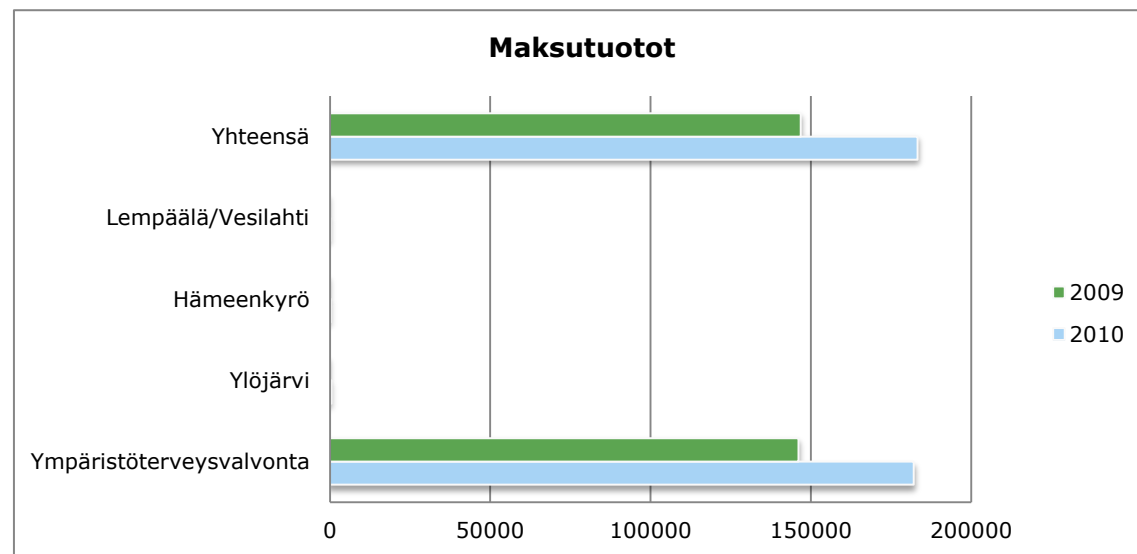
Tavaroiden ja palvelujen ostot

Pirtevan tavaroiden (ai-
neet tarvikkeet ja tavarat)
ja palveluiden ostot olivat
vuonna 2010 yhteensä
noin 112 tuhatta euroa.
Vuonna 2009 tavaroiden
ja palvelujen ostokulut oli-
vat vastaavasti noin 169
tuhatta euroa. Vuodesta
2009 vuoteen 2010 tava-
roiden ja palvelujen ostot
laskivat yhteensä noin 34
prosenttia.

Maksutuottotiedot

Pirtevan ympäristöterveydenhuollon maksutuotot olivat vuonna 2010 yhteensä noin 183 tuhatta euroa. Vuonna 2009 maksutuotot olivat noin 147 tuhatta euroa. Vuodesta 2009 vuoteen 2010 maksutuotot nousivat yhteensä noin 22 prosenttia. Ympäristöterveydenhuollon maksutuottojen kasvua ei ollut ennakoitu vuoden 2010 talousarviossa, vaan ne toteutuivat odotettua paremmin. Vuoden 2010 talousarvioissa ympäristöterveydenhuollon maksutuotoiksi oli arvioitu 130.000 euroa.

ORGANISAATION / TOIMINNON SUORITEMÄÄRÄT JA VAIKUTTAVUUS

Valvonta- ja asiakaskohteiden lukumäärät kohdetyypeittäin

Pirtevan toteumaraporteissa on kuvattu valvontasuunnitelmien toteutuminen vuosina 2008, 2009 ja 2010. Toteumaraportit ovat pääaloittain, mutta eläinsuojelun valvonnan osalta raportti on olemassa vain vuodelta 2008. Raporteissa on pääsääntöisesti kuvattu valvontakohteiden lukumäärät, tarkistettavien kohteiden lukumäärät, suunniteltujen tarkastusten lukumäärät, tarkastettujen kohteiden lukumäärät, toteutuneet tarkastukset, kohteiden määrä, joille on annettu toimenpidemääräys sekä viranomaisvalvonnan näytteiden määrä.

Seuraavat luvut ovat otettu vuoden 2010 Pirtevan tilinpäätöksestä. Vuonna 2010 Pirtevässä teh-

tiin yhteensä 1 392 tarkastusta, joista suunnitelman mukaisia oli 878.

Pääaloittain toteutuneet ja suunnitellut tarkastukset:

Elintarvikevalvonta: suunniteltu 880 kpl, joista toteutunut 400; tehtyjä tarkastuksia yhteensä 649 kpl, joista ei-suunnitelmallisia 249 kpl

Terveysturvallisuusvalvonta: suunniteltu 274 kpl, joista toteutunut 219; tarkastuksia yhteensä 500 kpl, joista ei-suunnitelmallisia 281 kpl

Kuluttaja/ tuoteturvallisuus: suunniteltu 165 kpl, joista toteutunut 92kpl; tehtyjä tarkastuksia yhteensä 140 kpl, joista ei-suunnitelmallisia 48 kpl

Tupakkalain mukainen valvonta: suunniteltu 199 kpl, joista toteutunut 158 kpl

Kemikaalivalvonta: suunniteltu 11 kpl, joista toteutunut 4 kpl

Kohdealueen eläinmäärät lajeittain ja eläinlääkäreiden potilastyön suoritteet

Pirtevan eläinlääkintähuollon suunnitelman vuodelle 2011 mukaan alueen tuotantoeläinten määrä on seuraava:

Naudat 10 284

Siat >1 400

Lampaat > 1 500

Vuohet ei tietoa

Hevoset > 700 (luku todellisuudessa suurempi)

Siiipikarja > 4 000

Turkiseläimet, ei tietoa

Tarhattu riista 0

Porot 0

Muut tuotantoeläimet, ei tietoa

Vuonna 2010 valvontayksikössä tehtiin 3 336 pieneläimiin kohdistunutta toimenpidettä, 4 748 tuotantoeläimiin kohdistunutta toimenpidettä ja 1 635 hevosiin kohdistunutta toimenpidettä.

Asiakaspalvelun taso

Pirtevan vuonna 2010 tekemän asiakastyytyväisyysraportin mukaan Pirtevan asiakkaat ovat pääosin olleet tyytyväisiä palveluiden saatavuuteen ja hyödyllisyyteen. Ympäristöterveydenhuollolle ja eläinlääkintähuollolle annettujen arvosanojen keskiarvo oli 4,2 (asteikolla 1-5). Vuonna 2009 keskiarvo oli 4,4. Eläinlääkintähuolto sai muuta ympäristöterveydenhuoltoa huonommat arvostukset ja kritiikki on kohdistunut lähinnä eläinlääkäreiden saatavuuteen eikä niinkään ammattitaitoon tai asiakaspalvelutaitoihin.

MUUT TIEDOT

Käytössä olevat ATK-ohjelmat

Pirtevässä on käytössä TerveKuu -ohjelma, joka toimii valvontakohdereisterinä. Käytössä on myös valtakunnallinen kohdetietojärjestelmä KUTI1.

Laboratorio

Pirtevässä ei ole omaa laboratoriota. Näytteet tutkitaan Eurofins -laboratoriossa ja Kokemäenjoen vesistön vesienpuhdistus ry:n laboratoriossa Tampereella.

Lomakkeet

Pirtevässä käytössä olevan laatujohtamisen liitteenä ovat lomakkeet, jotka ovat jaettu pääaloittain: elintarvikevalvonta (26 kpl), kemikaalivalvonta (2 kpl), kuluttajaturvallisuusvalvonta (4 kpl) ja terveydensuojelun valvonta (ilmoituslomakkeet 16 kpl, tarkastuslomakkeet 12 kpl). Tupakkalain valvonnalla ja eläinsuojelun valvonnalla puuttuvat lomakkeet.

Lomakkeiden lisäksi laatujohtamisen liitteenä ovat toimintaohjeet pääaloittain.

Tampereen ympäristöterveydenhuolto

TOIMINNAN ORGANISOINTI

Toiminta-alueen sijainti ja koko sekä toiminnan budjetointi

Tampereen ympäristöterveydenhuollon toiminta-alueena on Tampereen kaupunki, jonka asukasluku vuonna 2010 oli 213 217. Kemikaalivalvontaan liittyvät tehtävät siirtyivät ympäristöterveydenhuollon kokonaisuuteen vuoden 2011 alussa. Arvio ympäristöterveydenhuollon toimintamenoiksi vuodelle 2011 on 1 176 000 euroa, mikä pitää sisällään elintarvikevalvonnan, terveydensuojelun sekä eläinlääkintähuollon toimintamenot.

Toiminnan johtaminen ja organisointi

Ympäristöterveydenhuollon yksikköä johtaa kaupungineläinlääkäri, jonka varahenkilönä toimii terveysinsinööri. Heidän lisäksi yksikössä työskentelee yksi eläinlääkäri, 10 ympäristöinsinööriä, viisi terveystarkastajaa ja yksi toimistos sihteeri. Suurten eläinten eläinlääkäripalvelut hankitaan vuonna 2008 solmitun sopimuksen mukaisesti Pirkkalan ympäristöterveydenhuoltoyksiköltä Pirtevalta ja täten osallistuu päivystysyhteistyöhön Kangasalan ja Valkeakosken seutujen päivystyksen kanssa. Pienten eläinten eläinlääkäripalvelut hankitaan Verkavet Oy:ltä.

Tampereella ympäristöterveydenhuollon valvontaviranomaisena toimii Terveyttä ja toimintakykyä edistävien palvelujen lautakunta.

Asetetut tavoitteet ja niiden toteutumisen raportointi

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön tavoitteena on edistää ja valvoa elinympäristön ja yksilön terveyttä sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia. Valvonnan tavoitteena on varmistaa ympäristöterveydenhuollon lakien noudattaminen. Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman perusteella laaditaan kunnan valvontasuunnitelma, jossa määritellään tarkastusten sisältö, valvontakohdetyyppien tarkastustiheys, tarkastukseen keskimäärin käytettävä aika, kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja näytteiden tutkiminen sekä valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi (VNa 665/2006). Suunnitelmaa päivitetään vuosittain. Valvonnan toteutumisesta raportoidaan vuosittain.

Käytössä oleva laatujärjestelmä

Tampereen ympäristöterveydellä on käytössään laatujärjestelmä, joka koostuu laatukäsikirjasta, asiakirjamalleista, toimintaohjeista sekä lomakkeista. Laatukäsikirjan päivitys on meneillään.

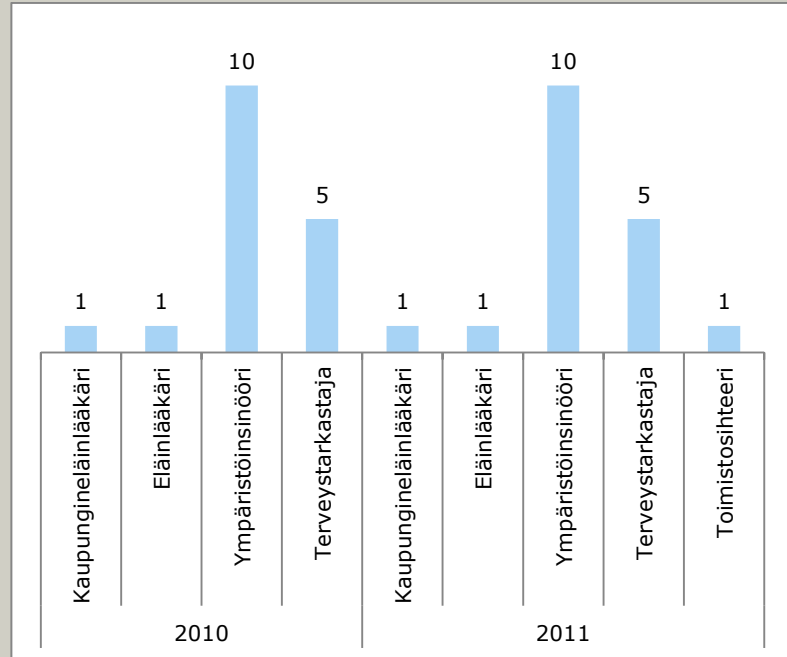
Maksujen perustaksa

Maksut peritään elintarvikelain (23/2006), kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta annetun lain (75/2004), terveydensuojelulain (763/1994), kemikaalilain (744/1989), tupakkalain (693/1976) ja lääkelain (395/1987) nojalla. Tarkastusten tuntitaksa on 45 euroa ja elintarvikevalvonnan tarkastuksista peritään maksu käytetyn ajan perusteella. Tarkastuksiin käytettävän ajan suhteen noudatetaan ohjeellisenä valtakunnallisen elintarvikevalvontaohjelman suosituksia. Vuonna 2011 maksutaulukko jakaantuu seuraaviin kohtiin:

1. Elintarvikelain mukainen valvonta
  - 1.1 Toiminnan aloittaminen ja muuttaminen
  - 1.2 Valvonta
  - 1.3 Elintarvikenäytteet
2. Terveysuojelulain mukainen valvonta
  - 2.1 Terveysuojelulain mukainen ilmoituksenvarainen tai hyväksymistä edellyttävä toimita
  - 2.2 Näytteenotto- ja mittausmaksut
3. Kuluttajaturvallisuusvalvonta
  4. Kuluttajapalvelut
    - 4.1 Yhteistarkastukset, kuluttajapalvelu ja terveydensuojelu
    - 4.2 Kulutustavarat
5. Kemikaalivalvonta
6. Tupakkalain ja lääkelain mukainen valvonta
  - 6.1 Tupakointikieltojen ja rajoitusten valvonta
  - 6.2 Tupakan ja nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntin valvonta

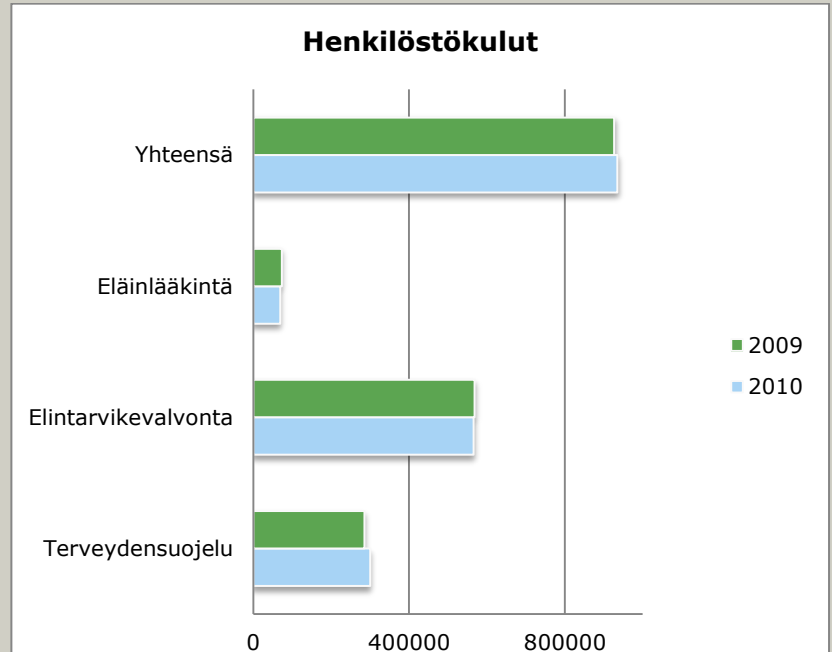
Henkilöstö

Tampereen ympäristöterveydenhuollossa ei ole tapahtunut muutoksia kahden viimeisen vuoden aikana. Ympäristöinsinöörin määrä on pysynyt kymmenessä (10) ja terveystarkastajien määrä viidessä (5). Yksikön toimistosihteerin toimi vakinaistettiin 2010. Sitä ennen yksikössä oli määräaikainen toimistosihteerin.

Kullekin viranomaiselle on määrätty oma vastuualue.

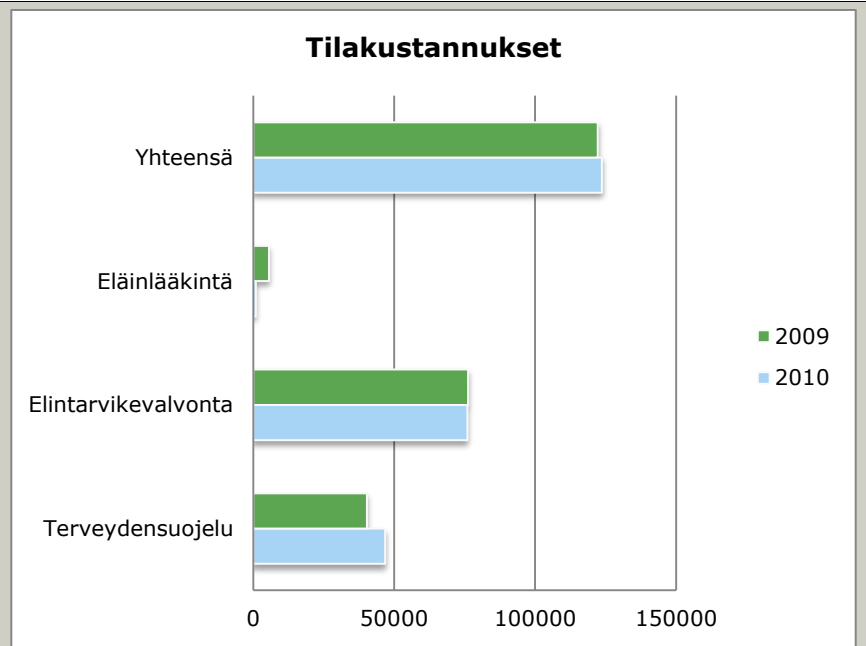
Tampereen ympäristöterveydenhuollon henkilöstökulut vuonna 2010 olivat noin 935 tuhatta euroa. Vuonna 2009 henkilöstökulut olivat vastaavasti noin 927 tuhatta euroa. Vuodesta 2009 vuoteen 2010 henkilöstökulut nousivat yhteensä vain noin 0,9 prosenttia.

TALOUDELLISET TIEDOT

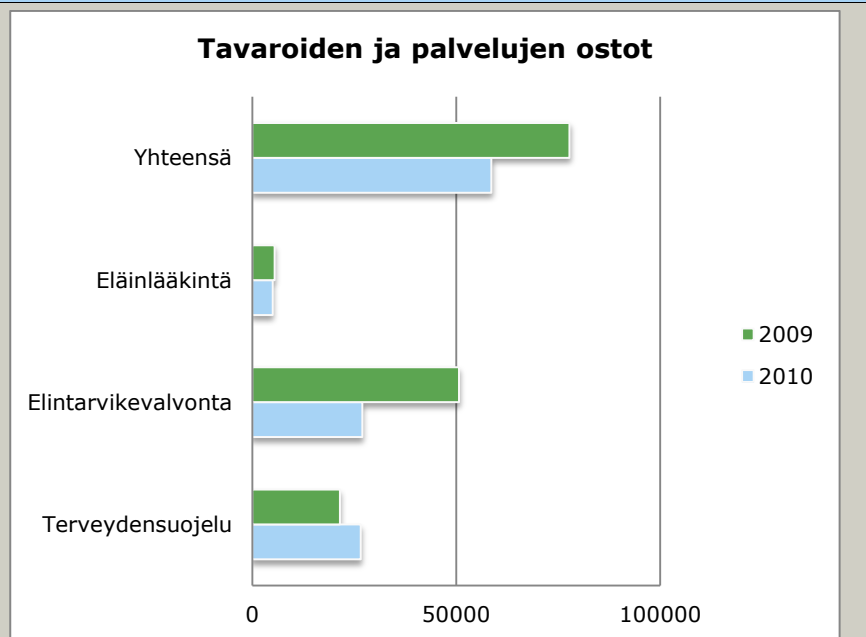
Tilakustannukset

Tampereen ympäristöterveydenhuollon tilakustannukset (vuokramenot sisältäen myös koneiden ja laitteiden vuokrat) olivat vuonna 2010 yhteensä noin 124 tuhatta euroa. Vuonna 2009 tilakustannukset olivat vastaavasti noin 122 tuhatta euroa. Vuodesta 2009 vuoteen 2010 tilakustannukset nousivat yhteensä noin 1,26 prosenttia.

Tavaroiden ja palvelujen ostot

Tampereen ympäristöterveydenhuollon tavaroiden (aineet tarvikkeet ja tavarat) ja palveluiden ostot olivat vuonna 2010 yhteensä noin 59 tuhatta euroa. Vuonna 2009 tavaroiden ja palvelujen ostokulut olivat vastaavasti noin 78 tuhatta euroa. Vuodesta 2009 vuoteen 2010 tavaroiden ja palvelujen ostot laskivat yhteensä noin 25 prosenttia.

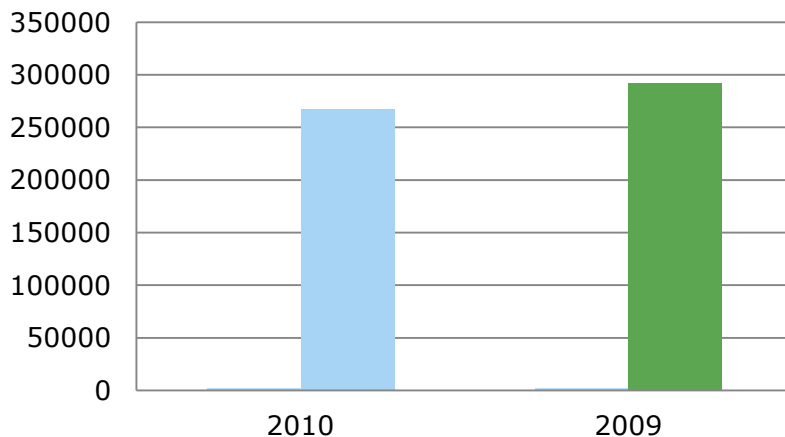

Muut kustannukset

Tampereen ympäristöterveydenhuollon eläinlääkintäpalvelu ostetaan ostopalveluin (kp.111711). Eläinlääkintähuollon tilaajan ostopalvelumenot olivat vuonna 2010 noin 267 tuhatta euroa ja vastaavasti vuonna 2009 noin 292 tuhatta euroa. Vuodesta 2009 vuoteen 2010 eläinlääkintähuollon ostopalvelujen kustannukset laskivat yhteensä noin 9 prosenttia. Sopimus pienten eläinten ostopalveluista Verkavet Oy:n kanssa on tehty vuosiksi 2009–2011. Palveluista on maksettu kuukausittain sama määrä koko sopimuskauden ajan, arvonlisäveroton kokonaishinta 874 800 € kolmelta vuodelta ja vuosihinta siitä laskien 291 600 €.

Huom. Tampereen ympäristöterveys ei maksa/hallinnoi löytöeläinten hoidosta aiheutuvia kuluja, vaan ne hoidetaan kiinteistötoimen tililtä. Muissa valvontayksiköissä nämä kulut ovat todennäköisesti eläinlääkintähuollolla.

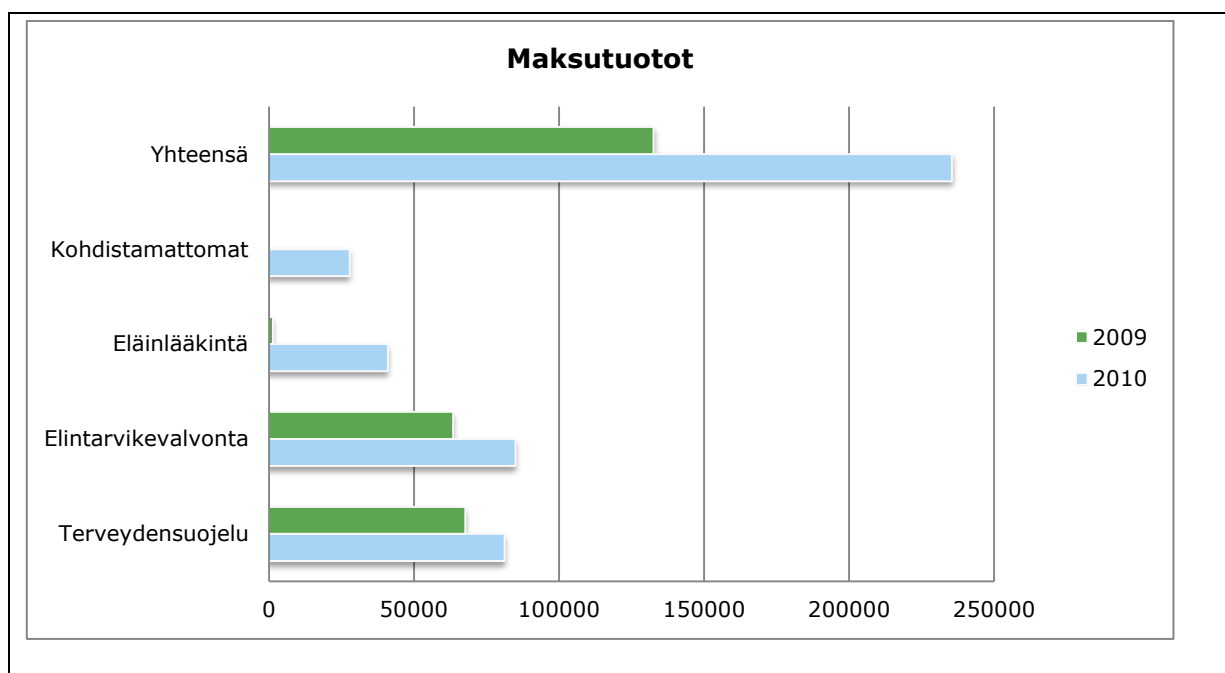
Eläinlääkintähuollon ostopalvelukustannukset

Maksutuottotiedot

Tampereen ympäristöterveydenhuollon maksutuotot olivat vuonna 2010 yhteensä noin 217 tuhatta euroa. Vuonna 2009 maksutuotot olivat noin 148 tuhatta euroa. Vuodesta 2009 vuoteen 2010 maksutuotot nousivat yhteensä noin 47 prosenttia. Huomioitavaa on, että suurin osa maksutuotoista kirjataan Tampereen kaupungin kirjanpidossa perusterveydenhuollon palveluprosessiin ydinprosessin puolelle (kustannuspaikka: 111710), josta ne on jyvitetty edelleen ympäristöterveydenhuollon osa-alueille.

Ympäristöterveyden laskutustietojen perusteella v2009 elintarvikevalvonnan tulot ovat olleet 63558 €, terveydensuojelun 67757€ ja eläinlääkintähuollon viranomaistehtävistä laskutettiin avia 1431€. v2010 elintarvikevalvonnan tuotot olivat 85126 €, terveydensuojelun 81389 € ja eläinlääkintähuollon tehtävistä laskutettiin avilta 41100 €.

ORGANISAATION / TOIMINNON SUORITEMÄÄRÄT JA VAIKUTTAVUUS

Valvonta- ja asiakaskohteiden lukumäärät kohdetyypeittäin

Tampereen ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman toteutuminen 2010 -raportissa on kuvattu vuonna 2010 tehtyjen tarkastusten lukumäärät.

Päälloittain suunnitellut ja toteutuneet tarkastukset:

Elintarvikevalvonta: suunniteltu 803 kpl, toteutunut 619, tarkastuksia yhteensä 1361 kpl, joista 742 ei-suunnitelmallisia

Terveysturvajeluvalvonta: suunniteltu 228, toteutunut 204 kpl, tarkastuksia yhteensä 515 kpl, joista ei-suunnitelmallisia tarkastuksia 311

Kuluttajaturvallisuus: suunniteltu 238 kpl, toteutunut 194 kpl, tarkastuksia yhteensä 247 kpl, joista ei-suunnitelmallisia 53

Tupakkalain mukainen valvonta: suunniteltu 174 kpl, toteutunut 127 kpl, tarkastuksia yhteensä 176, joista ei-suunnitelmallisia 49 kpl

Ei-suunnitelmallisia tarkastuksia tehdään vuoden kuluessa esiin tulleiden tarpeiden johdosta (esim. epidemiaepäilyt, valitukset, muiden viranomaisten tai asiakkaiden toimenpidepyynnöt jne.)

Selvitys toteutuneiden tarkastusten lukumäärästä valvontakohdetyypeittäin ja osallistumisesta projekteihin, tiedot erityyppisiin tarkastuksiin käytetystä ajasta ja selvitys näytteenotosta sekä perityistä maksuista on koottu Valviran ja Tukesin laatimiin raportointitaulukoihin.

Valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnista on olemassa raportit terveysturvajelun osalta vuosilta 2008 ja 2009. Tupakkalain valvonnan toteuma vuosilta 2008 ja 2009 ja kuluttajaturvallisuuslain valvonnan toteuma vuodelta 2009.

Alueen eläinlääkäripalvelut, eläinlääkäreiden potilastyön suoritteet

Vuonna 2010 Pirtevan toimesta vuoden kuluessa tehtiin Tampereelta 175 suurten eläinten sairaskäyntiä ja Pirtevan vastaanotoilla kävi 283 pientä lemmikkieläintä Tampereelta.

Verkavet/ Tuhattajka Oy:n Tampereen vastaanotolla kävi 5975 tamperelaista lemmikkieläintä, joista 44% päivystysaikana.

Asiakaspalvelun taso

Asiakastyytyväisyyskyselyä ei ole yksikössä tehty. Pienten eläinten eläinlääkäripalveluista ympäristöterveyden nettisivuilla on mahdollisuus antaa palautetta. Vuonna 2010 palautteiden määrä oli 50 kpl.

MUUT TIEDOT

Käytössä olevat ATK-ohjelmat

Tampereen ympäristöterveydellä on käytössä vielä YT-Boss-tietojärjestelmä. Uuden tietojärjestelmän, Facta Ympäristöterveyden, käyttöönotto tapahtuu vuodenvaihteessa 2011-2012. Tässä uudessa järjestelmässä on KUTI- ja YHTI-ominaisuudet, joiden ansiosta keskusviranomaiset saavat tarvitsemansa tiedot keskitettyyn valvontatietojärjestelmäänsä. KUTI-hanke liittyy elintarvikevalvontaan, YHTI terveydensuojeluun. Keskusviranomaisen KUTI/YHTI_hankkeet ovat kesken, kehitystyö tulee jatkumaan tulevana vuosina.

Laboratorio

Tampereen ympäristöterveydenhuollolla ei ole omaa laboratoriota. Elintarvikevalvonnalla on sopimus elintarvike- ja ympäristönäytteiden tutkimisesta Tampereella sijaitsevan Eurofins-laboratorion kanssa. Terveysuojelun laboratoriopalveluita ei ole kilpailutettu, vaan tarvittaessa käytetään Kokemäenjoen vesistön vesiensuojeluyhdistyksen, Eurofins Scientific Finland Oy:n tai työterveyslaitoksen laboratorioita.

Lomakkeet

Tampereen ympäristöterveydenhuollon käytössä olevan laatujärjestelmän liitteenä olevat lomakkeet ovat jaettu terveydensuojelun ilmoituslomakkeisiin (11 kpl) tupakan ja nikotiinivalmisteiden myyntilupalomakkeisiin (4 kpl).

Elintarvikevalvonnalla on käytössään Eviran mallilomakkeiden mukaiset lomakkeet.

Kangasala-Oriveden ympäristöterveydenhuolto

TOIMINNAN ORGANISOINTI

Toiminta-alueen sijaintia ja koko sekä toiminnan budjetointi

Kangasala-Oriveden ympäristöterveydenhuollon valvonta-alueeseen kuuluvat Kangasalan ja Oriveden kuntien lisäksi Pälkäne ja Juupajoki. Asukkaita tällä alueella vuonna 2011 on noin 49 000. Vuoden 2011 alusta alkaen on otettu käyttöön isäntäkuntamalli, jossa Kangasalan kunta on toiminut alueen isäntäkuntana ja myynyt palvelut valvonta-alueen kunnille. Aikaisempina vuosina 2008–2010 yhteisen toiminta-alueen muodostivat Kangasala, Pälkäne ja Kuhmalahti, jossa oli mukana yhteistoimintasopimuksella Orivesi ja Juupajoki. (Vuoden 2011 alussa Kuhmalahden kunta liitettiin Kangasalan kuntaan.) Seuraavissa taulukoissa on huomioitu vuosien 2010 ja 2009 osalta koko nykyisen valvontayksikön toiminta-alueen taloudelliset tiedot laskemalla yhteen Kangasala-Pälkäne-Kuhmalahti alueen luvut Orivesi-Juupajoki-alueen vastaavilla.

Arvio ympäristöterveydenhuoltokuluiksi vuodelle 2011 on 768 389 euroa, joka pitää sisällään yleisen terveysvalvonnan sekä eläinlääkintähuollon kulut.

Toiminnan johtaminen ja organisointi

Valvontayksikköä johtaa terveysvalvonnan johtaja, jonka lisäksi yksikössä työskentelee kuusi terveystarkastajaa, neljä eläinlääkärinä sekä yksi toimistos sihteeri. Yksiköllä ei ole sitovaa koulutussuunnitelmaa vaan koulutuksiin osallistuminen suunnitellaan vuosittain koulutusohjelmien ja koulutustarpeiden perusteella.

Alueen ympäristöterveydenhuollon valvonnasta päättää tilaajalautakuntana yhteislautakunta, jossa on edustajat kaikista kunnista. Tuottajalautakuntana toimii Kangasalan sosiaali- ja terveyslautakunta.

Asetetut tavoitteet ja niiden toteutumisen raportointi

Talousarviokirjan käyttösuunnitelman osana on teksti, jossa toiminnan tavoitteeksi on asetettu yhteislautakunnan hyväksymän ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman toteuttaminen. Keskeisinä toimenpiteinä valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset, uusien kohteiden hyväksyminen mahdollisimman nopeasti vireilletulon jälkeen sekä valitusten käsittely välittömästi.

Valvontasuunnitelman toteutuminen hyväksytään yhteislautakunnassa ja raportoidaan keskusviranomaisille.

Vuosittain tehtävän valvontasuunnitelman liitteenä ovat yksityiskohtaiset liitteet valvontakohteista ja niiden tarkastustiheyksistä pääaloittain.

Käytössä oleva laatu järjestelmä

Kangasala-Oriveden ympäristöterveydenhuollolla on käytössä oma laatu järjestelmä, joka on räätälöity vanhoista malleista yksikön omaan käyttöön. Laatu järjestelmää ei ole sertifioitu.

Maksujen perustaksi

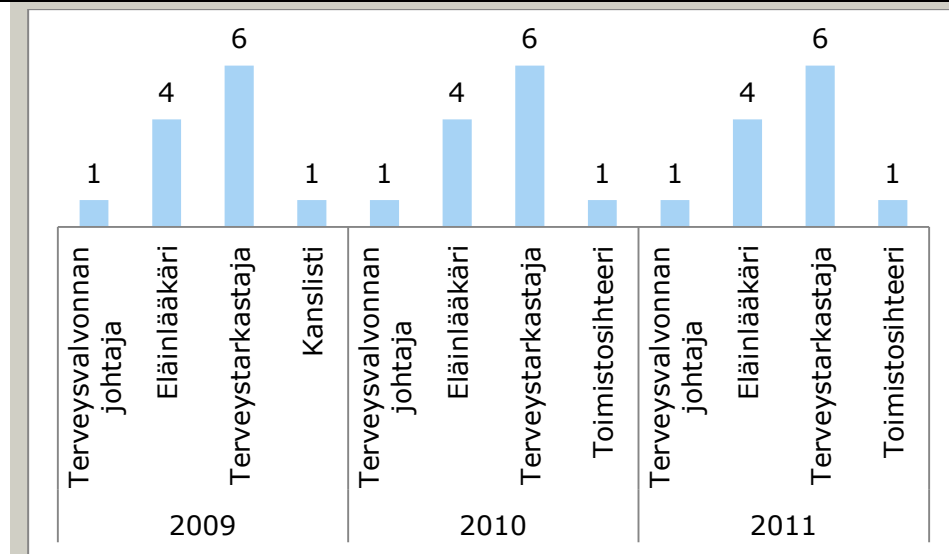
Maksut peritään elintarvikelain (23/2006), kuluttajaturvallisuuslain (290/2011), terveydensuojelulain (763/1994), kemikaalilain (744/1989), tupakkalain (693/1976), lääkelain (395/1987) ja eläinlääkintähuoltolain (765/2009) nojalla. Kangasala-Oriveden ympäristöterveydenhuollon viranomaistoimenpiteen tuntiveloitus on 45 euroa. Näytteenotosta peritään 20 euron kertamaksu. Maksut perustuvat valvonnasta, matkoista, tarkastuksesta ja näytteenotosta viranomaiselle aiheutuneiden kokonaiskustannusten määrään.

Maksujen yleisenä määräytymisperusteena on toimenpiteeseen käytetty työaika. Tarkastukseen ja/tai näytteenottoon käytettävään työaikaan lasketaan kuuluvaksi valvontakohteessa käytetyn ajan lisäksi tarkastukseen valmistautumiseen käytetty aika sekä tarkastukseen liittyviin kirjallisiin töihin käytetty aika.

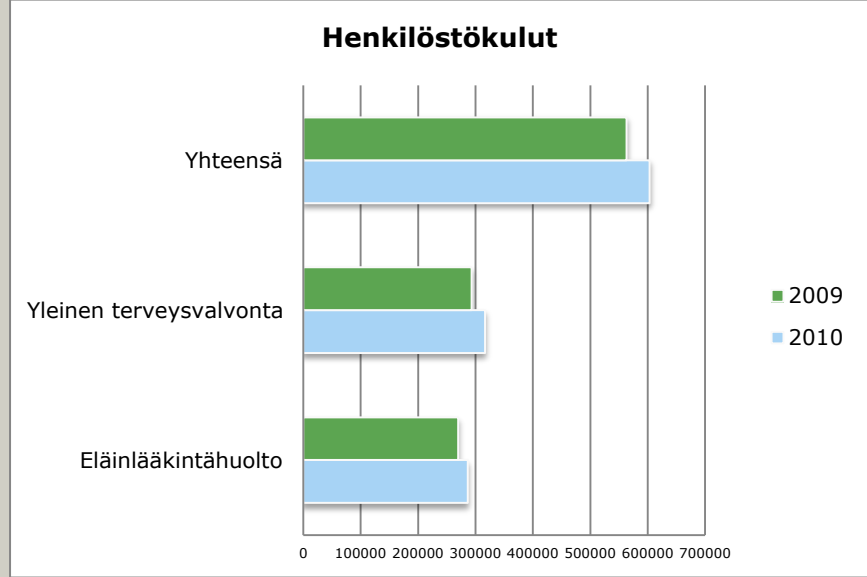
Maksuja ei ole tarkemmin määritelty pääaloittain ja toimenpiteittäin.

Henkilöstö

Valvontayksikön henkilöstömäärässä ei ole tapahtunut suuria muutoksia viime vuosien aikana..

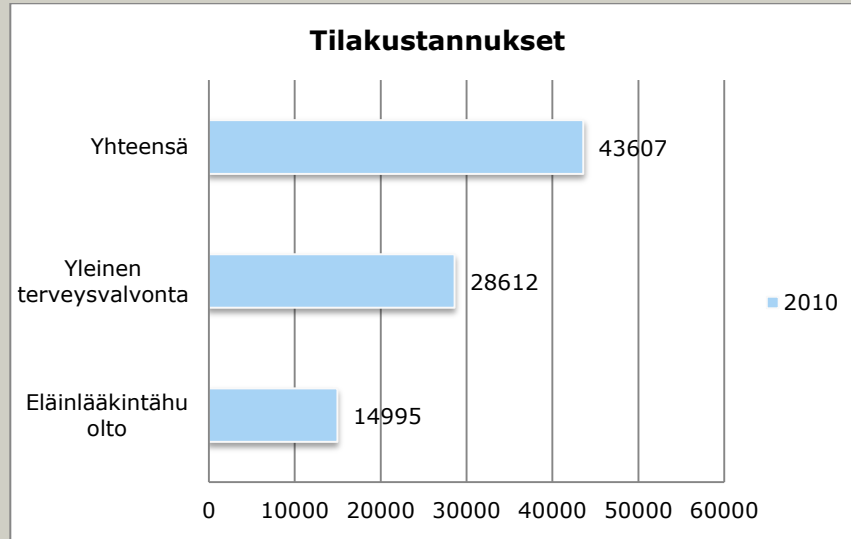
Kangasala-Oriveden ympäristöterveydenhuollon henkilöstökulut vuonna 2010 olivat noin 603 000 euroa. Vastaavasti Vuonna 2009 henkilöstökulut olivat noin 563 tuhatta euroa. Vuodesta 2009 vuoteen 2010 henkilöstökulut nousivat yhteensä noin 7 prosenttia.

TALOUDELLISET TIEDOT

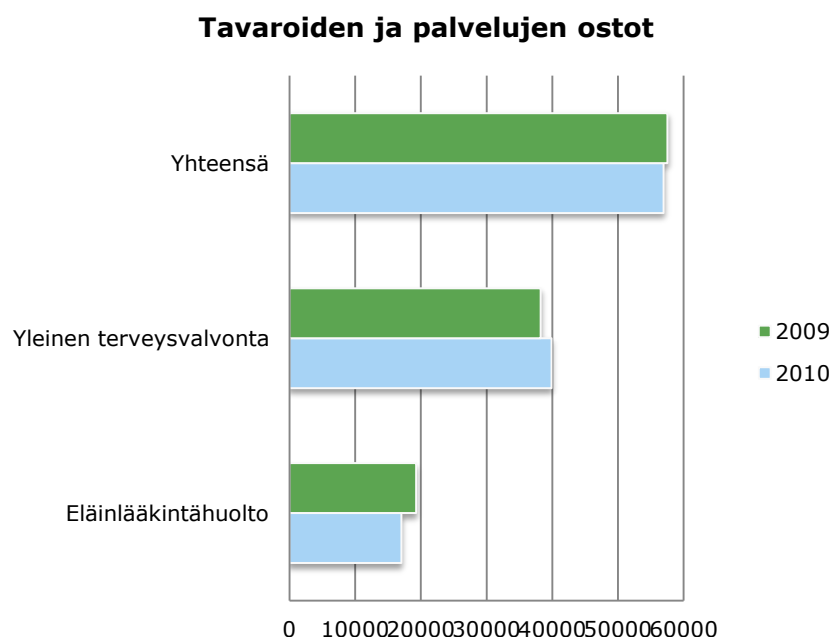
Tilakustannukset

Kangasala-Oriveden ympäristöterveydenhuollon tilakustannukset (rakennusten ja huoneistojen vuokrat) olivat vuonna 2010 yhteensä melkein 44 tuhatta euroa.

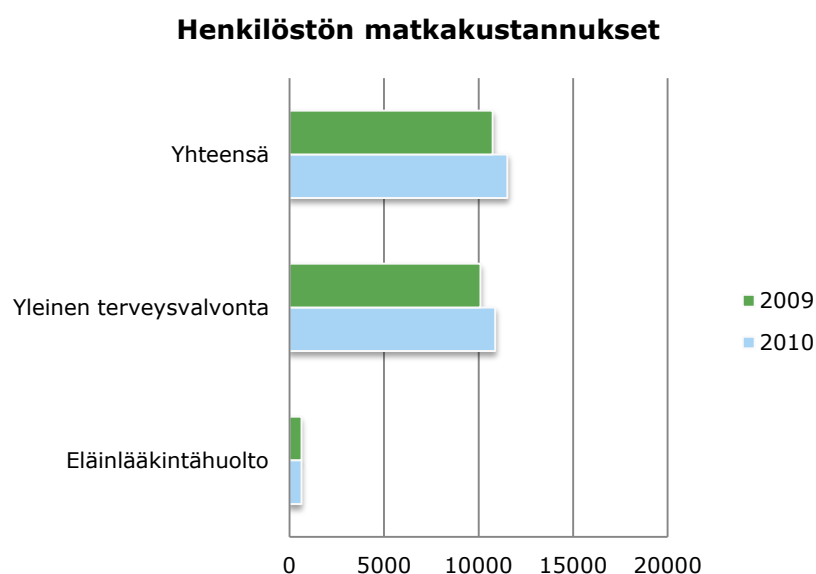
Tavaroiden ja palvelujen ostot

Kangasala-Oriveden ympäristöterveydenhuollon tavaroiden (aineet tarvikkeet ja tavarat) ja palveluiden ostot olivat vuonna 2010 yhteensä noin 57 tuhatta euroa. Vuonna 2009 tavaroiden ja palvelujen ostokulut olivat samaa kokoluokkaa noin 57 000 euroa.

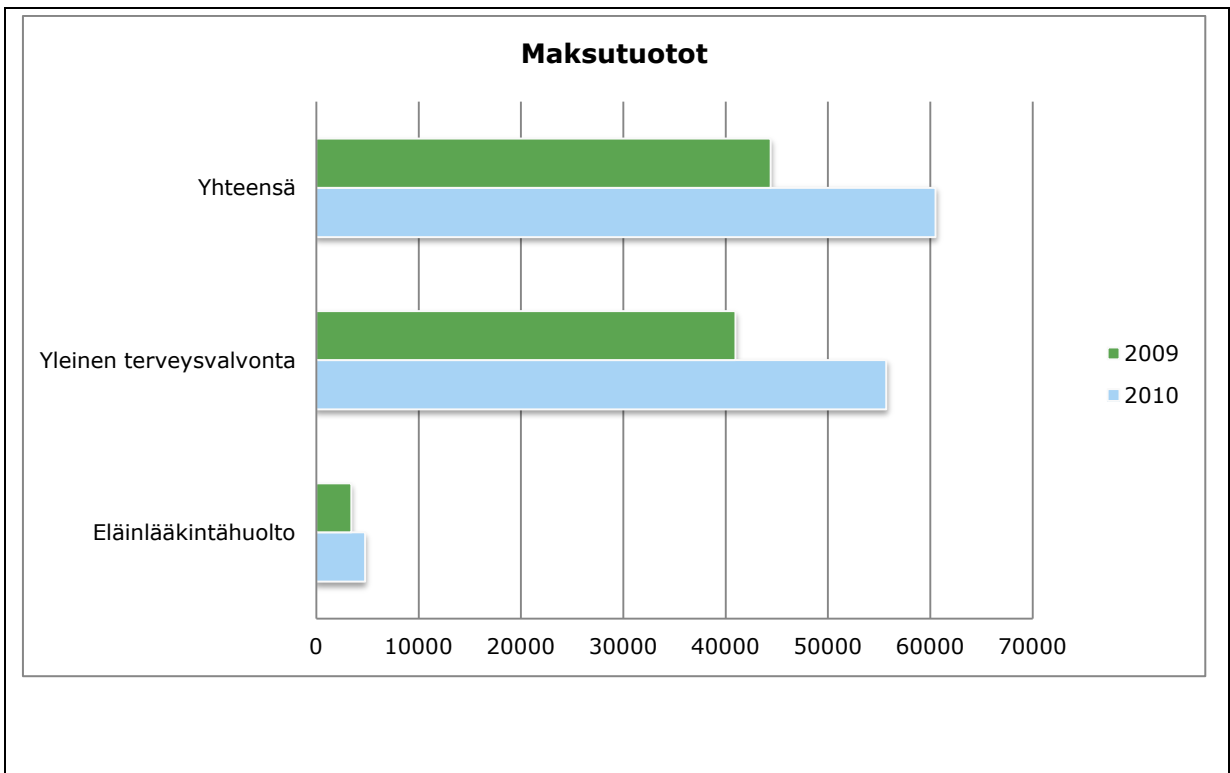
Henkilöstön matkakustannukset

Kangasala-Oriveden ympäristöterveydenhuollon matkakustannukset olivat vuonna 2010 noin 19 600 euroa ja vastaavasti vuonna 2009 noin 17 000 euroa. Vuodesta 2009 vuoteen 2010 henkilöstön matkakustannukset nousivat noin 15 prosenttia.

Maksutuottotiedot

Kangasalan ympäristöterveydenhuollon maksutuotot olivat vuonna 2010 yhteensä noin 60 tuhatta euroa. Vuonna 2009 maksutuotot olivat noin 44 tuhatta euroa. Vuodesta 2009 vuoteen 2010 maksutuotot nousivat yhteensä noin 36 prosenttia. Vuoden 2011 talousarviossa talousluvuissa (tuotot ja kulut) on huomioitu myös Oriveden ja Juupajoen alueet. Talousarvion mukaan arviot maksutuotoiksi vuodelle 2011 ovat yhteensä noin 74 tuhatta euroa.

ORGANISAATION / TOIMINNON SUORITEMÄÄRÄT JA VAIKUTTAVUUS

Valvonta- ja asiakaskohteiden lukumäärät kohdetyypeittäin

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman toteumaraportissa kuvataan valvonnan toteutuminen eri vuosina. Vuonna 2010 suunnitelmallisia tarkastuksia tehtiin noin 49 % suunnitellusta.

Pääaloittain toteutuneet tarkastukset:

Elintarvikevalvonta: suunniteltu 540 kpl, joista toteutunut 246 kpl; tarkastuksia yhteensä 435 kpl, joista ei-suunnitelmallisia 189 kpl

Terveysnsuojeluvalvonta: suunniteltu 244 kpl, joista toteutunut 174 kpl; tarkastuksia yhteensä 523 kpl, joista ei-suunnitelmallisia 349 kpl

Tuoteturvallisuus: suunniteltu 146 kpl, joista toteutunut 65; tarkastuksia yhteensä 86 kpl, joista ei-suunnitelmallisia 21 kpl

Tupakkalain mukainen valvonta: suunniteltu 0 kpl; tarkastuksia tehty 106 kpl (Tupakkalain mukainen valvonta alkoi vasta 2010 myyntilupien myöntämisen yhteydessä tehdyillä tarkastuksilla, joten niitä ei voitu suunnitella aiemmin).

Alueen eläinlääkäripalvelut, eläinlääkäreiden potilastyön suoritteet

Alueen eläinlääkintähuollosta vastaa neljä praktikkoeläinlääkäriä, kaksi Kangasalla ja kaksi Orivedellä. Vuoden 2011 alusta alkaen ympärivuorokautinen päivystys on hoidettu kokeiluna Tampereen, Pirtevan ja Valkeakosken seudun kanssa. Eläinsuojelutarkastuksia tehtiin vuonna 2010 15 kpl.

Vuonna 2009 eläinlääkintähuoltoon liittyviä potilaskäyntejä tehtiin tiloilla 1 090 ja päivystysaika-
na 155, vastaanotolla hoidettiin yhteensä 5 726 potilasta.

Asiakaspalvelun taso

Valvontayksikkö ei ole tehnyt asiakastyytyväisyyskyselyä viime vuosien aikana.

MUUT TIEDOT

Käytössä olevat ATK-ohjelmat

Ympäristöterveydenhuollon valvonnan kohteet ja niiden tiedot syötetään tarkastajaohjelmaan (Digia Oy). Käytössä on myös valtakunnallinen kohdetietojärjestelmä KUTI1, jonne kirjataan elintarvikevalvonnan kohdetiedot. Näiden lisäksi on käytössä tarkastaja-ohjelma ProVet, henkilöstöhallinnon Populus, taloushallinnon Basware, Pro-E sekä Raindance.

Laboratorio

Kangasala-Oriveden ympäristöterveydenhuollolla ei ole omaa laboratoriota. Pääasiallisesti vesinäytteet ja sisäilmanäytteet tutkitaan Kokemäenjoen vesistön vesiensuojelu-yhdistyksen laboratoriossa ja elintarvikenäytteet Eurofins Scientific Finland Oy:n laboratoriossa Tampereella.

Lomakkeet

Valvontayksiköllä on käytössä elintarvikelain mukaiset lomakkeet (7 kpl) sekä terveydensuojelulain mukaiset lomakkeet (2 kpl).

Selvityksen yhteydessä kuullut henkilöt

Haastattelut asiantuntijat valittiin valvontayksikön johdon ja selvityksen ohjausryhmän toimesta. Lisäksi seutuyhteistyötä kartoitettiin Valkeakosken tulosityksikön johtajaa haastatteleamalla.

Haastatellut 11 asiantuntijaa:

- Merja Bojang, terveysvalvonnan johtaja, Valkeakoski
- Anne Kärnä, ympäristöinsinööri Tampere
- Maria Jokela, julkisen sektorin asiamies, Eläinlääkäriliitto
- Outi Lepistö, ympäristöterveyspäälikkö, Pirteva
- Tuire Merivirta, valvontayksikön johtaja, Tampere
- Ari Sainio, eläinlääkäri, Kangasala-Orivesi
- Tuula Sillanpää, terveysinsinööri, Tampere
- Olli Soininen, eläinlääkäri, Pirteva
- Satu Touronen-Paimensalo, terveystarkastaja, Kangasala-Orivesi
- Marja Wahlfors, valvontaeläinlääkäri, Pirteva
- Anne Woivalin, terveysvalvonnan johtaja, Kangasala-Orivesi

Lista työpajaan osallistuneista henkilöistä

Tampereella järjestettiin selvitystyön yhteydessä (31.10.2011, Ramboll) kehittämistyöpaja, jossa käsiteltiin haastatteluissa ja sähköisissä kyselyissä kerättyjä henkilöstön näkemyksiä sekä muodostettiin kehitysehdotuksia ja näkemyksiä ympäristöterveydenhuollon seutuyhteistyön lisäämisestä.

Työpajaan osallistui yhteensä 18 henkilöä, jotka edustivat selvityksen kohteena olevien valvontayksiköiden asiantuntijatason henkilöstöä. Työpajaan osallistuivat ulkopuolisina asiantuntijoina myös Suomen Eläinlääkäriliiton ja Eviran edustajat.

Työpajaan osallistuneet asiantuntijat:

- Kari Esko, ympäristöinsinööri, Tampere
- Kirsi Hammar, eläinlääkäri, Pirteva
- Tauno Kaskela, terveystarkastaja, Kangasala-Orivesi
- Anne Kärnä, ympäristöinsinööri, Tampere
- Hanna Lundström, eläinlääkäri, Tampere
- Antti Nurminen, Evira
- Katri Pasanen, terveystarkastaja, Pirteva
- Päivi Päivärinne, terveystarkastaja, Tampere
- Seppo Pöysti, terveystarkastaja, Pirteva
- Tuija-Leena Sahlstedt, terveystarkastaja, Tampere
- Ari Sainio, eläinlääkäri, Kangasala-Orivesi
- Kirsi Sario, Suomen eläinlääkäriliitto
- Tuija Setälä, kaupungineläinlääkäri, Kangasala-Orivesi
- Tuula Sillanpää, terveysinsinööri, Tampere
- Olli Soininen, eläinlääkäri, Pirteva
- Satu Touronen-Paimensalo, terveystarkastaja, Kangasala-Orivesi
- Marja Wahlfors, valvontaeläinlääkäri, Pirteva
- Anne Woivalin, terveysvalvonnan johtaja, Kangasala-Orivesi